

*Itt valahol, ott valahol
Léteit, szép, szomorú fejekkel
Négy-öt magyar összehajol
S kiesordul púnyos fájdalmukból
Egy ifjú-ösi könny, magyar könny:
Miért is?*

ISMERTETŐISMERTETŐISMERTETŐISMERTETŐISMERTETŐISMERTETŐ

ITT-OTT nem üzleti célok szolgálatában álló folyóirat, hanem egy köréje csoportosult magyar, baráti közösségnek a kiadványa, egy eszmecserét lehetségessé tevő eszköz, amire szétszóródásunk miatt szükségünk van: állandóan folyó szeminárium, amit a résztvevők tartanak fenn, s amelyen résztvenni bárkinek joga van.

Előfizetési díj nincs, költségeinket olvasóink, résztvevőink adakozásából fedezzük.

Lapunkat küldjük mindazoknak, akik — bármilyen formában, akár pénzbeli adománnyal, akár közlésre szánt anyaggal — hozzájárulnak munkánkhoz. Nem kérünk sokat: néha egy baráti hangú levelezőlap is elég.

Hozzászólásokat, leveleket, cikkeket, verseket és egyéb irodalmi termékeket leközlésre kérünk. Nem követünk semmiféle politikai irányt ezen az egyen kívül: csak magyarok vagyunk és csak magyarokkal folytatunk eszmecserét.

Célunk többek között az, hogy megszólaltassuk azokat, akik eddig hallgattak: hogy alkalmat adjunk mindenkinek, különösen minden fiatalnak, az irodalmi tevékenységre, nyelvtudása ápolására, fejlesztésére. Szeretnénk felvenni minél több magyart Baráti Közösségünkbe, ahol tiszta, testvéri alapon, a szokásos szólamok, rangok, címek és tagsági igazolványok nélkül keressük az őszinte, egyszerű, igaz magyar utat, segítjük egymást a nagyvilágban is megmaradni magyarnak, abban a megrendíthetetlen hitben, hogy ősi örökségünket megtartani, fejleszteni és továbbadni igenis érdemes!

A LEKÖZÖLT LEVELEK, CIKKEK, STB. KIZARÓLAG ÍRÓIK VÉLEMÉNYÉT FEJEZIK KI.

Megjelenünk minden hónap elején, szükség esetén két hónapi anyagot összevonva adunk ki.

Az ITT-OTT-ban közzétett anyag idézését, vagy teljes átvételét engedélyezzük (lapunkra való hivatkozással) a szétszórtsági magyar sajtó szokásjoga szerint. Kérjük az ITT-OTT lap- és oldalszámának pontos megjelölését.

A lap kiadója az ITT-OTT Baráti Közösségének összekötő tanácsa.

Levelezési címünk:

ITT-OTT
P. O. BOX 112
ADA, OHIO 45810 USA

ITT-OTT is published monthly by the coordinating council of ITT-OTT's
Communion of Friends, at the above address.

FIGYELEMFIGYELEMFIGYELEM!!!

Az ITT-OTT ideiglenes címe továbbra is

ITT-OTT

C/O DR. L. J. ÉLTETŐ

DEPARTMENT OF FOREIGN LANGUAGES

PORTLAND STATE UNIVERSITY

P.O. BOX 751 PORTLAND, OR 97207

Bűbájat szállítok reátok
És a jövőnek végeig beláttok
Tünékeny álm képei alatt,
De hogyha látjátok, mi dőre a cél,
Mi súlyos a harc, melybe útatok tér,
Hogy csüggedés ne érjen e miatt,
És a csatától meg ne fussatok:
Egére egy kicsiny sugárt adok,
Mely biztatand, hogy csalfa tünemény
Egész látás, -- s e sugár a remény.

Lucifer, Madách: Az ember tragédiája

ANYAGI ELSZÁMOLÁS

Köszönjük a következő adományokat:

U.S.A.	California	Arcadia: S.I., \$20; Glendale: R.R., \$15; Oakland: R.A., \$15;
	Connecticut	Danbury: L.N., \$25; Greenwich: D.G., \$20;
	D.C.	Washington: E.H.P.R., \$15;
	Illinois	Arlington Hts.: B.L., \$15; J.L., \$10; Csikágó: B.I., \$15; D.I., \$10; D.F., \$15; E.G., \$5; H.A., \$20; L.F., \$20; S.M., \$10; Sz.P., \$10; Morton Grove: T.L., \$10;
	Florida	Miami: J.I., \$10; Sarasota: S.P., \$20;
	Nevada	Las Vegas: K.K., \$10;
	New Haven	Keen: T.J., \$5;
	New Jersey	Edison: O.J., \$10; Garfield: H.M., \$10; Mad- ison: L.L.I., \$10; New Brunswick: B.I., \$10; Pompton Plains: K.M., \$3; Short Hills: N.F., \$10; Somerset: O.Gy., \$10;
	New York	Elmont: G.A., \$15; Glendale: K.I., \$10; Liber- ty: B.J., \$10; New York: B.R., \$25; E.M., \$10; Sz.Gy., \$10; Wantaga: F.V., \$10;
	North Carolina	Kingston: T.M., \$12;
	Ohio	Bel Air: P.G., \$20; Breckville: B.A., \$50; Cle- veland: Cs.B., \$5; D.L., \$6; K.M., \$10; L.P., \$10; Sz.S., \$5; Columbus: M.Cs., \$15; Fairview Park: K.A., \$5; Lakewood: Cs.J., \$3; T.L., \$10 Northfield: K.G.B., \$15;
	Pennsylvania	Export: Sz.A., \$10; Pittsburgh: B.Cs., \$55; H. L., \$3; S.F., \$12; V.J., \$10; Wayne: S.A., \$10;
	Washington	Ellensburg: M.V., \$15;
	Wisconsin	Milwaukee: K.Gy., \$75;
Kanada		K.S., \$9.08; P.O.A., \$8;
Brazília		E.V., \$100;

A fenti számok a lapzárta előtti bankbakerült adományokat tükrözik. Az azután érkezett vagy átutalt csekkeket a jövő számban könyveljük el. A fenti összegek nem tartalmazzák a megajánlott összegeket. -- Sass Márton, Csikágó

Minden csak volt: ma nincs semmi.
Lenni?
Kell az ördögnek ma: -- lenni.
Minden csak volt, ma nincs semmi.

Bilincstelen, rabon, zártan,
Vártam
S bus vagyok a mártírságban:
Nem ezt vártam rabon, zártan.

Vártam jó emberesebbet,
Szebbet
S hü életem mindig messzebb,
Hogy kapjon emberesebbet.

Ady Endre

PIPAFÜSTNÉL

Denn nur vom Nutzen
wird die Welt regiert. (Schiller)

"A tüntetés egyetlen árnyoldala az amerikai sajtó és TV teljes érzéketlensége volt. NBC kint volt, fel is vette, de úgy döntöttek, hogy inkább a newyorki prostituáltakról készített 2 és fél perces riportot hozzák le, mint a tüntetést." (Magánlevélből, a május 8-i tüntetésről.)

***

A huszas évek valamelyikének egyik kora-nyári hajnalán szokatlan robaj remegtette meg Budapest egét. A főváros jámbor polgára hálóingben, gatyában rohant ki erkélyre, udvarra, s félálomtól bamba tekintetével végigszárnyalta a kékelő határt, mígnem ráakadt szeme a hatalmas, vörös gépmadárra, ami lassú libegéssel ívelt el közvetlenül a sárga házsorok felett.

Vén, kimustrált Caproni volt, abból a világháborús olasz mintából, ami már a tervezőasztalon elavult. Négy nagy motorja is alig bírta taszítani a súlyos szerkezetet. A Píavénál nem egy ilyen láttak a bakák nekirepülni a hegyoldalnak, mert ha csak a közelükben pattant el a gránát, pilótájuk sokszor elvesztette az egyensúlyt, felhúzni pedig már nem bírt, hiába verte véresre tenyerét a gázkarokon. Annyi előnye volt azonban az otromba sárkánynak, hogy még zuhantában is csak cammogott. Olyan kényelmesen üledett meg a lejtőn, hogy személyzete legtöbbször még az orrát se vágta bele a műszerfalba. A roncs körül üldögélve, nyugodtan cigarettázva, dúdorászva vártak a békét hozó "Mani in alto!" kiáltásra.

Ami azonban már akkor idejét múlta Olaszországban, nagy szenzáció volt még egy évtized után is Pesten. Ki is vonult a repülőtérre a város apraja-nagyja megbámulni a vörös szörnyeteget, az olasz kormány ajándékát.

Dehát azért is küldte a Duce, hogy a magyarok megbámulják. Külön fel is cícomázta a számukra, rápingáltatva a törzsére hatalmas fehér betűkkel azt a mondatot, amitől minden koroknak minden magyar szíve mindenkor ellágyult: "Giustizia per Ungheria!" Igazságot Magyarországnak! Mussolini jó emberismerő volt, s egy ócska Capronit csak megért, hogy a magyar nép kész bolondja legyen. (A szomszédot is jól ismerte. Romániába tucatszámra szállíttatta a farkaászopó ikreket, ércebe öntve. A Caproni már régóta az enyészete, de Romulus és Remus a mai napig is ott melegszenek az ordasemse tőgyénél a napocai Kogălniceanu utcában, épp a Babeş-Bolyai Egyetem kapuja előtt. Erről dörmögte egyszer az öreg székely, hogy aszongya no, azt tudtam, hogy a Bolyai apja Farkas vót, de hogy a Bábesé is a' vót, aztat mán nem.)

Teltek, múltak az esztendőik, hát egyszer csak -- jól, rosszul, most mindegy -- hirtelen eljött a várva várt igazság. Csakhogy csupán mi hittük el, hogy az olaszt a "giustizia ungherese" érdekelte. Őt egészen más kérdés izgatta: "Quante divisioni hanno gli ungheresi, e che fanno?" Hány hadosztálya van a magyarnak, s mit tesznek?

Mi azonban még ma is a magunk igazságát követeljük a világtól, s nem látjuk be még ma sem, hogy az nem egyéb, mint a magunk igazsága. Sohse érdekelt mást, nem is fog sohasem. Manapság pláne, hisz annyi a világnak a baja, hogy már unjuk nézni a távlátón.

A május nyolcadiki, newyorki magyar tüntetés célja is az volt, hogy igazságot követeljen a világtól az erdélyi magyarság számára. A világot azonban ma is csak az érdek kormányozza. A tüntetésen megjelent 2,000 magyar pedig nem képviselt olyan erőt, amire a világnak érdemes lett volna felfigyelnie -- a tüntetők, az igazságkövetelők mögött nem

álltak ott a magyar "hadosztályok," egy erős, életrevaló amerikai magyarság. Ezt meg kell értenie minden felelősségteljes emberünknek: ha száz zsidó tüntet New Yorkban, az amerikai zsidóság tüntet; ha száz görög tüntet, az egész amerikai görög egyház tüntet, s a Kongresszus az ország nyilvánvaló érdekével ellentétben is leállítja a török segélyt; ha azonban kétezer magyar tüntet, akkor kétezer magyar tüntetett, slussz. Bukarest örülhet a bizonyítéknak: erről az oldalról nincs mivel számolnia.

Az amerikai magyarságnak egyetlen jogos feladata, életkérdése ma: önmagának megőrzése, megerősítése, közösséggé nevelése. Semmi egyéb irányú akció ma nem vezethet jó eredményre. Ha majd e téren elértük az első szerény sikereket, ha majd ismét lehet reményünk arra, hogy állandó tényezővé válunk az amerikai társadalomban, akkor felsorakoztathatjuk dandárjainkat ügyünk érdekében. A kétezer tüntető gyerekei tudnak-e mind magyarul? Magyarok-e? Ez most fontosabb minden más kérdésnél.

Amíg be nem látjuk mindezt s nem élünk aszerint, a "giustizia ungherese" nem ér egy ócska Capronit sem. --éjl

HÍREINK

TALÁLKOZÓ A REMÉNYSÉG TAVÁNÁL

Az ITT-OTT/Magyar Baráti Közösség 1976-os évi találkozóját--szemináriumát a ZALESKI, OHIO melletti, gyönyörű LAKE HOPE STATE PARKban rendezzük meg augusztus 28 és szeptember 4 között.

Az idén az eddigieknél gazdagabb programot tervezünk. A szeminárium fő témája -- az amerikai 200-éves évfordulóra való tekintettel -- amerikai magyar múltunk és az amerikai magyarság jövőjének megalapozása lesz.

Azok, akik óhajtják, tandíj ellenében (\$38) két óra "college credit"-et kaphatnak részvételükért a Portland State University magyar programjától.

A Lake Hope State Park kiváló üdülési lehetőséget nyújt a résztvevőknek: sétálni, úszni, bérelt csónakban--kenuban evezni lehet, a szabadban sütni, főzni stb.

Noha a Reménység Tava jóval több helyet nyújt Csatakvánál, mégis fontos, hogy minden résztvevő előre biztosítson magának szállást. Kérjük az érdeklődőket, azonnal írjanak szállásmesterünknek az alábbi címen,

Bójtös László
7000 Hilton
Brecksville, Ohio 44141
(Telefon: 216--526-4587)

MAGYAR TANÁRI ÉRTEKEZLET AZ INDIANA EGYETEMEN

Másféltucat magyar főiskolai tanár -- köztük e sorok írója -- vendége volt április 2-től 4-ig a bloomingtoni Indiana University Úral-Altáji Tanszékének. Az értekezletet Sinor Dénes tanszékvezető szervezte meg s vezette le. Hivatalos címe az összejövetelnek: "In-Service Institute for Hungarian Studies." A költségeket az U.S. Office of Education (HEW) fedezte.

A háromnapos megbeszélésnek célja: megtárgyalni, hogyan lehetne széles körökben felmérni a magyarságtudomány státuszát az amerikai/kanadai főiskolákon; megállapítani, hogy milyen segédeszközök állnak a magyarság--Magyarország iránt érdeklődő fő- és középiskolai tanárok rendelkezésére; kitervezni, hogy hogyan lehetne új anyagot előállítani és minél több főiskolán beiktatni a már meglévő tanrendbe; megvitatni, hogy ebbe a munkába mennyiben lehetne magyarországi szakkoröket bevonni; végül pedig meghatározni, hogy mi a viszonya a magyarságtudománynak az amerikai magyar közösséggel.

Sinor Dénest minden tekintetben dicséret illeti ezért a vállalkozásáért. Nemhiába az amerikai hungarológusok doyenje: elérte azt, hogy az amerikai kormány költségén, amerikai tanárok három napig tárgyalhattak -- magyarul. Ha csak ennyi lenne az eredménye az egésznek, akkor is újat s értékeset ért volna el.

Am a konferenciának konkrét eredménye is volt -- hogy mennyire értékes, majd a kivitelezés mértéke dönti el. Kiváló ötlet a számítógéppel történendő felmérése annak, egyáltalán kit, hol érdekelnének magyar vonatkozású segédeszközök. E munka elvégzésére vállalkozott Molnár Ágoston, az American Hungarian Foundation nevében. Sinor Dénesnek e téren egyébként nem kis tapasztalata van: a belső-ázsiai tudományokat részben e módszer segítségével vezette be s népszerűsítette Amerika-szerte.

A továbbiak majdnem teljesen ennek a felmérésnek a kivitelezésétől, eredményétől függenek. Ha ez pozitív, akkor a segédeszközök megírására/szerkesztésére megfelelő szakemberek kéretnek fel. Az anyag előállítását és terjesztését valamelyik főiskola, esetleg Bloomington, vállalná.

A lényege mindennek: felébreszteni az érdeklődést főiskolai körökben Magyarország iránt. Sinor Dénes és Máday Béla, a Hungarian Studies Newsletter szerkesztője, ki is mondták kereken: Őket nem az (amerikai) magyarság érdekli, hanem Magyarország.

Ennek a kitételnek könnyű megtalálni a magyarázatát. Az amerikai főiskolák felé nem közeledhetünk sem mint magyar emigránsok, sem mint az itteni magyar etnikum képviselői. Minden magyar tanár jól tudja, mennyire ki van téve annak a gyanúnak Amerikában, hogy elfogult. És ha elfogult, nem lehet objektív, ha pedig nem objektív, nem jó tanár. Erre a munkára tehát nem magyar tudósok, hanem magyartudósok, hungarológusok kellene -- akik "mellesleg" magyarok is.

Mindez világos és helyes. De ez a hozzáállás sok esetben az illető tanároknak az amerikai magyar közösségtől való, bizonyos fokú elszigetelődéséhez vezet. (Ennek persze van egyéb oka is, ami többnyire e közösség természetében keresendő.) Ezt a következményt pedig igen sajnálatosnak tartom. Az igaz ugyan, hogy a belső-ázsiai tudomány nem az Amerikában élő belső-ázsiaiak érdeklődéséből virul. Azonban az amerikai magyarság pusztá léte kívánatosná tenné a legmagasabb szintű együttműködését a magyarságtudományok művelőinek a magyar közösséggel. Az ilyen együttműködés, ha megvalósítható lenne, kétségtelenül jóindulatúlag befolyásolná mind a magyarságtudomány, mind az amerikai magyarság további fejlődését. Magyarországnak pedig -- s ez alatt én nem a Népköztársaságot értem -- mindkettőre szüksége van.

Ha volt gyengéje a konferenciának, úgy azt a fenti kérdés elhanyagolásában látom. Tisztában vagyok azonban az e kérdésben rejlő nehézségekkel (lásd alább).

Hadd álljak meg ezen a ponton. Meggyőződésem, hogy noha még korai a bíráló, ennek az összejelentésnek potenciálisan nagy a jelentősége és ezért remélem, hogy a tartama alatt felvetett intézményesítése, állandósítása, esetleges kibővítése is valóra válik. --éjl

- 99.75% - OS EREDMÉNY ?

Az ITT-OTT 9:1-es számában közöltük másolatát annak a körlevélnek, amit a birtokunkban levő magyar lelkészek címére postáztunk (kb. 400 cím) kereken két hónapja.

Nem tudjuk, lelkészeink megtették-e, amire kértük őket, azt ugyanis, hogy nyári programunkat ismertessék gyülekezetükben, ismeretségi körükben. Választ nem kértünk, s így némi vonakodással írjuk most e sorokat, mert hátha mégis, vagy hátha mégse . . .

De levelet csak egyetlen egyet hozott a postás, így a megállapítható adataink szerint az eredmény 0.25% körül van. Az az egy levél pedig hanzik a következő képpen:

Kedves Professzor Úr! Igazán szívből örültem annak, hogy ennyire komoly arányú lehetőségeket létesítenek magyar nyelvű továbbképzésre. Sajnos, nem látom, hogy miben lehetnék segítségükre. Én egy kiöregedett szerzetes-pap vagyok. Egy nővérkolostor szeretetből tart el. Magyarokkal semmiféle kapcsolatam nincs. Itt, Staten Islandon, állítólag elég jelentős-számú magyar van, de ezeket soha nem sikerült társadalmilag megszerveznünk. (Én magam is megpróbáltam 7--8 évvel ezelőtt. Teljes csőd volt a kísérletezés vége.) A legtöbbje Manhattanba jár át munkára, itt csak az éjszakát töltik. Mivel nem vagyok "egyházban" (plébánián), hanem egy tanfőzárdában, külső hívekkel semmi dolgom nincs. -- Anyagilag se tudok hozzásegíteni tervükhöz: tavaly kicsi híján hét hónapig feküdtem kórházban (3 operációval): annak a terhét nyögöm most is. Minden fillért (nagyon szerény "jövedelmemből") arra fordítok, hogy kollégáimnak lassan visszatérítsem a " kölcsönöket, " amelyek kórházi számláim fedezését tették lehetővé.

Szívből a jó Isten áldását kérem nemes kezdeményezésükre. Őszinte tisztelettel, Reisz Elemér S. J., (850 Hylan Blvd., Staten Island, NY 10305).

Reisz Elemér jezsuita atya levele igen megható és elgondolkoztató; hálás köszönetünk érte. Kedves, mint a szegény asszony garasa . . . a szerzőjét magát pedig Közöségünk New York környékbeli tagjainak szíves figyelmébe ajánljuk. --éjl

MAGYAR ISKOLÁK CÍMTÁRA, 1976
(Összeállította Dr. Nagy Károly)

1. California

Hungarian School, c/o Mr. Tamás Csoboth, 1932 Otis Dr., Alameda, CA 94501

Hungarian School, c/o Rev. Benedek Horváth, 3505 Woodlawn Ave., Los Angeles, CA 90011

Hungarian School, c/o Rev. Dezső Trombitás, 751 Crenshaw Blvd., Hollywood, CA 90005

Hungarian School, c/o Rev. Bertalan Négyessy, 1053 E. 6th St., Ontario CA 91762

2. Connecticut

Hungarian School, c/o Rev. István Bősörményi, 963 Laurel Ave., Bridgeport, CT 06600

Hungarian School, c/o Rev. János Bütösi, 21 Lexington Ave., South Norwalk, CT 06854

Hungarian School, c/o Rev. Sándor Havadtóty, 79 Birchwood Dr., Fairfield, CT 06430

3. District of Columbia

Hungarian School, c/o Mrs. József Györgyik, 3043 15th St. N.W., Washington, DC 20009

4. Illinois

Hungarian School, c/o Mrs. Melinda Kovács, 60 N. Main St., Glen Ellyn, IL 60137

Hungarian School, c/o Rev. Gilbert Mihályi, St. Stephen RC Church, 2015 Augusta Blvd., Chicago, IL 60622

Tulipános Láda, c/o Mr. Sándor Diószegi, 3313 N. Clark St., Chicago, IL 60657

5. Massachusetts

Hungarian School Fund in Boston, P.O. Box 602, Norwood, Mass. 02062

Hungarian School, c/o Mr. Lajos Konecz, 1463 Beacon St., Brookline, Mass. 02146

6. New Jersey

Hungarian School, c/o Hungarian Scouts Assn., P.O. Box 68, Garfield, NJ 07026

Hungarian Classes, c/o Rev. Julián Füzér, St. Ladislaus RC Church, 215 Somerset St., New Brunswick, NJ 08901

Hungarian Saturday Classes/Hungarian Alumni Assn., P.O. Box 174, New Brunswick NJ 08903

Hungarian School, c/o Mrs. Zsuzsanna Király, Hungarian Reformed Church, 220 Fourth St., Passaic, NJ 07055

Hungarian School, c/o Mr. István Turi, 10 Sunset Ave., West Trenton, NJ 08628

Hungarian School, c/o Mrs. Iona More, 1698 Axel Ave., North Brunswick, NJ 08902

Móra Ferenc Hungarian School, c/o Mrs. Katalin Merkl, 46 Sunset Ct., Haworth, NJ 07641

7. New York

Hungarian Classes, c/o Rev. Lajos Kőváry, Calasanticus School, 175 Windsor, Buffalo NY 14209

Hungarian Schhol, c/o Mrs. Erzsébet Marlogh, 439 Gold St., Buffalo, NY 14206

Hungarian School Foundation, c/o Mr. Imre Beke, 244 Mortimer, Rutherford, NJ 07070

Hungarian Classes, c/o Mr. László Majtényi, 48 Sterling Ave., White Plains, NY 10600

Hungarian Course, c/o Mr. Árpád Fodor Nagy, 130 E. 16 St., New York, NY 10003

Hungarian School Committee, c/o Mr. János Tokay, 100 DeHaven Dr., Yonkers, NY 10703

8. Ohio

Hungarian School, c/o Ft. Alajos J. Bartkó, 734 Grant St., Akron, Ohio

Hungarian School, c/o Rev. Sándor Bobák, 2779 Ambler Ave., Cleveland, OH 44104

Hungarian School Club, c/o Dr. Gábor Papp, 16403 Southland Ave., Cleveland OH 44111

Hungarian School, c/o Rev. Leslie Gerzsenyi, 2616 E. 127 St., Cleveland, OH 44120

Gárdonyi Géza Hungarian School, c/o St. John Church, 9510 Buckeye Rd., Cleveland OH 44120

9. Michigan

Hungarian School, c/o Rev. Domonkos Csorba, Holy Cross RC Church, 8423 South St., Detroit-Delray, Mich. 48209

Hungarian School, c/o Rev. Dezső Ábrahám, Hungarian Reformed Church, 771 Emmons, Lincoln Park, Mich. 48146

10. Pennsylvania

Hungarian School, c/o Mrs. József Szodfridt, 1610 Walnut St., Lansdale, PA 19446

Hungarian Summer School, c/o Rev. Lajos Nagy, Bethlen Home, Ligonier, PA 14658

Hungarian School, c/o Mr. László Ligeti, 519 Wallace Ave., Pittsburgh, PA 15221

11. Kanada

Hungarian School, Hungarian Culture Centre, 840 St. Clair Ave. West, Toronto, Ontario

Hungarian School, c/o Rev. Ödön Seress, First Hungarian Reformed Church, 329 Vaughn Road, Toronto, Ontario

Hungarian Courses, Hungarian Helikon School, De LaSalle Collegiate Institute, Avenue Rd. and Farnham Cor., Toronto, Ontario

12. Tanítók, szervezők, stb.

Dr. Endre Haraszty, 223 Charlton Ave., West, Hamilton, Ontario

Mr. Eugene Balogh, 632 Conacher Dr., Willowdale, Ontario

Rev. Aladár Komjáthy, 50 Graham Blvd., Mount Royal, Montreal 304, Quebec

Mrs. Charles Tóth, 37 Monique Cres., St. Catherines, Ontario

Mr. Gyula Szabó, 1624 Bloor St., E., Apt. 9, Mississauga, Ontario

Rev. János Viczián, 8 Robert St., Toronto 4, Ontario

Mrs. Klára Forgách, 7 New Southgate Rd., Buffalo, NY 14215

Mrs. Dóra Dombrády, 1448 Alameda Ave., Lakewood, OH 44107

Mr. & Mrs. Ottó Avvakumovits, 358 Holly Dr., San Rafael, CA 94903

Mrs. Mária Hochenburger, 1240 Delaware Ave., Buffalo, NY 14209

Mr. & Mrs. Zoltán Bócsay, 21131 West Wagar Circle, Rocky River, OH 44116

Mrs. Gabriella Bene, 68 Wolcott Rd., Chestnut Hill, Massachusetts

Dr. Enikő Molnár Basa, 707 Snider Lane, Silver Spring, MD 20904

Mrs. Éva Józán, 45 Somers Ave., Bergenfield, NJ 07624

Mrs. Iona Tóth-Sólymossy, 40 Fairland St., Stamford, CT 06905

Miss Márta Frecska, 821 Forest Ave., Evanston, IL 60602

Mrs. Magda Sass, 1932A W. Greenleaf Ave., Chicago, IL 60626

Mr. Ferenc Varga, 118 Fulton St., Trenton, NJ 08611

Mr. Árpád Helm, 10/c Marion Pepe Dr., Lodi, NJ 07644

Mr. & Mrs. László Pigniczky, 2592 Morris Rd., Lansdale, PA 19446

Mr. Andor Hamuth, 4552 Mole St., Philadelphia, PA 19140

Mrs. Ágnes Balla, 44 Plum St., New Brunswick, NJ

Helyesbítést, kibővítést kérünk!

ÚJ HAJTÁS

LÁZÁR MEGINT MEGHALT (Ez nincs a Bibliában)

A sír száját a nagy kővel elzárták,
Lázár fekszik bent, jaj, megint halott!
A gyászoló nép elszéledt a sírről,
Csak Mária maradt lesújtva ott.

Bontott haját -- amellyel szent-kenetes
Lábát az Úrnak egykor megtörölte --
A szél kuszálja, s testvére sírjának
Zárókövét csak nézi s hull a könnye.

Most az a kő is nehezebbnek tűnik,
Mint akkor, hogy először volt halott
Testvére, Lázár, az Úrnak barátja,
Mert akkor még csodára várhatott . . .

Csak nézi azt a zord követ s zokogva
Kérdi a Krisztust is sírató Asszony:
Jaj, Lázár, Lázár, ki mondja, hogy kelj fel,
Jaj, hol van aki újból feltámasszon . . . ?!

id. Éltető Lajos
Alliance, OH, 1976 ápr. 27

ARCOM AZ ÉG FELÉ MENEKÜL

Arcom az ég felé menekül, és a napsugarakba
kapaszkodik, hogy ne zuhanjak vissza.

Mert minden kongás tükörré simult,
és egy dombnyi törekvés sincsen a láthatáron.

Egy sóhaj sem ér fel a felhőkig,
és egyetlen reménysugár sem,
mert a virágokat, jaj, kitagadták
a harmatcseppek.

Amott egy templom,
Benne csak csönd tátong.
Rég kihült Áve Máriákat keresnek
a szobrok szemel.

Vass Ferenc
Los Angeles

KÜLDETÉS

A 84 éves Túrmezei Lászlónak

(Túrmezei László nagyon szimpatikus levelet írt, közölte, hogy az ITF-OTT Antológiában nem tud részt venni, mert már, az ő szavával élve, nem sok ideje van hátra, s minden kéziratát letétbe helyezte.)

Messze távoli
földre készülsz,
a Tejút végén
a kéklő végtelen:
Hatalmas fény-birodalom.

Ha megtérsz oda
a hívó szóra --
reszkető kézzel,
ifjú szívvel
egy fodros felhő
ringató bársonyán,
s ha teremtőddel
majd szemben állsz,
fejedet magasra tartsad!

Kérve kérj egy kis időt,
mert valamit,
valamit még tenned kell!
S hívd a lelkeket:
a nemes ősök,
a bátor ősök,
a szabad ősök
szabad lelkeit
nagy találkozóra!

Legyen ott Attila
és Csaba herceg,
Árpád és a hét vezér,
Béla, Kálmán és Mátyás --
nagy királyaink,
Széchenyi, Kossuth, Petőfi,
s mind az aradi vértanúk --,
de legyenek ott egytől-egyig
a húsz éve holtak is!

Mondd el nékik,
hogy pusztul a MAGYAR --,
férgék rágnak
az öreg, óriás fán --
neve fakul, vére alvad,
s Káin-bélyeg a homlokán!
Az ősök lelkiért üzenek:
jőjjenek bíbor hajnalon
feltámasztani a nemzetet!

Nagy Károly Endre
Columbus, OH

LÁNGVIRÁG

Esteledik . . . .

Itt a verandán
vágyódva nézlek titeket
piros virágok
mint mohón szívjátok szirmotokba
a lámpafényt.
Illatokat hódít.
Bíborba bomló szépségek
kipirult arcú leányok
forró ajkammal érintem kelyhetek.

Ó, ajándékozhatok meg a percek varázsával,
hogy ne érezzem a hetek és évek súlyát
hogy lángoljak a pillanat mámorában
s tágra nyílt szemmel és szívvel
én is leheljem magamba a lámpafényt

Legyek Lángvirág --
színes szikrákat szórva szerte szét
szépséget szeretetet hirdessek

S legyenek álmaidok álmaid.

Tábory Maxim
Kinston, NC

ARUBA
Karib-tengeri áhitat

Azt hiszed, hogy a Haiti-tól elválasztó ezertizenhat kilométer valójában elválaszt valamitől? Papa Doc 23 évesen elnök fia annyira különbözik a floridai szállodasorok unatkozó tulajdonosaitól? Ezt csak ők mondják. A kannibalizmus huszadik-századi hűgyszaga Flauviustól Marxig, Nagy Sándortól Kissingerig lengedez, hiába súrolja fehérre a tenger a Caneel Bay homokját St. John-on. Itt a szemét Budweiser-kannáitól, ott a rettegés holnap-mit-eszel szembogaraival kettős-síkú végtelen, a kétszeres integrálok zéróival, oda-és-vissza, reménytelenül és kétségbeejtően. Cap Haitien-en buszokra ültök, az öreg amerikaiit úgy kell feltolni, lépcső nincs, az egyik ülésről a másikra csúsztok, kéregető kiszürkült tenyerek a porból felmeredő keresztfák alakzatai, rajtuk az ember. Ezekből a kunyhókból indult valamikor, istent teremtett önmagának, páncélt öltött, lobogókat hordozott körül és a megváltás mindig-újat-csatázó csillagképében ölt ismét, nemzett és ölt, nemzett és ölt és ülte a keresztet. Ma a megváltás tankot és SAM-kettőt, tegnap dárdát és parittyát, tegnapelőtt bunkót, holnap lézert, holnapután fátlyakat füstből . . . , mert lesz-e holnapután?

Curaçao nevében az elégetett szerzetes, akinek akkor sem hitték az ígét. Hiszel-e ma? Az égetés mindig hatásosabb, inkvizíció vagy krematórium, Gulág vagy Banglades, 1, 6, 40 vagy 600 millió, kereszttek, kereszttek, kereszttek: kereszttek Golgota nélkül. Simon Bolivar spanyolokat úzött, a sárgaláz Simon Bolivart úzta a pokolra; megfesteni a teremtést és a teremtő embert sárgán, barnán, vörösén: feketén és fehérén, lázban és rémületben, páncélban és ruhátlanul, kereszttel és kereszt nélkül hiábavaló. A caracasi tisztikaszinó márvány és kristály, fény és csilingelés, egyenruha és géppisztoly. Fasizmus, mondja útitársad és vastag aranyláncon csillan előnyakából a hatágú csillag. Este a hajón 15-fogásos vacsora, pezsgő, konyak, kaviár, Hava-Ganila. A teremtés Hannibáltól Rockefellerig, bunkótól lézerig, Napóleonnal, Hitlerrel, Roosevelttel, Sztálinnal, Grecskóval, Dajánnal, Schlesingerrel; iksszel, ipszilonnal, kereszttel és kereszt nélkül hiábavaló. Aruba, mondd, hozzám simulsz, dalol a tenger, csillagok jönnek, a fővenyre viszlek, barnán lélegzel, álmaimmal énekellek, Aruba-lány-lesz, a tenger, a tenger, a tenger . . . .

Zas Lóránt
Los Angeles

Flórián Tibor (New Milford, Connecticut):

KÉTNYELVŰSÉG -- KÉT KULTÚRA

Fiataljaink, az utánunk következő nemzedékek anyanyelvének megtartása csak egyféleképpen lehetséges. Úgy, ha kétnyelvűségekre neveljük őket. És miként lehet ezt a kétnyelvűséget elérni? Csak olyan módon, mint Erdélyben, Felvidéken, vagy Délvidéken.

Nemzetünk idegen uralom alá került három törzse megtanulta a leckét, hogyan lehet a kétnyelvűséget elsajátítani és fenntartani. Az elnyomás, az ellenséges és nemzeti értékeinket támadó tankönyvek, a magyarságot másodosztályú polgárként kezelő államhatalom a feladatot (különösen Erdélyben) nehezebbé tette és teszi ma is, mint az amerikai kontinensen és általában a szabad világban. Könnyebbséget csak a következő tényezők jelentenek:

- 1) Az új nemzedék -- a Kárpát-medencében -- atyáinak szülőföldjén él és nevelkedik.
- 2) Ez a szülőföld még magán hordozza a magyar történelem és kultúra nyomait.
- 3) Nagyobb tömegben élnek egymás mellett a magyarok és összetartozásuk (éppen az elnyomás miatt) erőteljesebb.
- 4) Az anyaország közelsége, ha politikailag nem is, de kulturális téren segítséget jelent.

Ha tehát idekint az erdélyi, felvidéki és délvidéki tapasztalatok tanulságai szerint akarjuk elindítani a kétnyelvűség elsajátításának és fenntartásának megszervezését, akkor máris, mint bátorító pozitívumot állapíthatjuk meg, hogy itt nem áll velünk szemben egy ellenséges államhatalom. Sőt, olyan országokban élünk, amelyeknek a legtöbbször szervezett és együttes föllépéssel, céljainkra segítséget is kérhetünk.

Minden erőnket tehát arra kell összpontosítanunk, hogy a fent felsorolt négy könnyítő tényező hiányát a lehető legjobb módon pótoljuk.

Én nem adhatok azonnal gyógymódot a megoldásra, mert azt előbb ki kell kísérletezni! Csupán javaslatokat sugallhatok.

Vegyük tehát sorra a négy hiányzó tényezőt:

- 1) Szülőföldet nem adhatunk, de adhatunk helyette olyan otthont, amely minden nap és sok részletében tükröz valamit a szülőföldből. Pl. magyar könyveket, újságokat és folyóiratokat, népművészeti tárgyakat és időnként magyar zenét is. (A túlságosan gyakran adagolt magyar zene ellenkezést válthatna ki a fiatalokban és azt a benyomást keltene, hogy a szülők nem vesznek tudomást az őket is környező idegen országról, vagyis nem rendelkeznek valóság-érzéssel.)

Elsősorban azonban adnunk kell a családi életnek azt a megtartó szellemét, amelyet otthonról hoztunk magunkkal.

- 2) A magyar kultúra és történelem tárgyi bizonyítékait hol mutathatjuk föl? Jól megrendezett magyar kiállításokon, koncerteken és olyan magas színvonalú előadásokon, amelyekre másodszor is, harmadszor is szívesen mennek el fiataljaink, és nem érzik azt, hogy az alacsonyabb rendű, mint a minket befogadó nemzet előadásai. Sok esetben és sok helyen szégyellték a magyar előadások alacsony színvonalát.

Mi szükséges ahhoz, hogy ezt elkerüljük? A kritika helyes alkalmazása és a bátorságához, hogy ne szerepeltessünk olyanokat, akiknek csak un. társadalmi, vagy egyesületi érdemeik vannak, de nincs tehetségük. A tét, ifjúságunk megnyerése, sokkal nagyobb, mint az a szempont, hogy egyes, szerepelni vágyó személyek hiúságát megsérthetjük.

- 3) A nagyobb magyar tömeg hiányát részben pótolhatja, ha szórványainkat, lélekben,

közelebb hozzuk egymáshoz. Hiszen ezeknek lélekszáma majdnem eléri Finnország lakóinak számát (különösen, ha hozzászámítjuk azokat is, akik magyar származásúak, de már elvesztették anyanyelvüket). Miként tehetjük meg ezt? Lapok járatosával és jól szervezett, kétoldalú kultúrcserével, előadásokkal. Ahol a magyaroknak egyesületeik vannak, egyházaik, és azoknak kultúrterme, közös erővel föl kell állítani egy olvasótermet is. Itt azok a családok is olvashatnák szörványaink lényegesebb lapjait, akik nem tudnának saját erejükből mindegyikre előfizetni.

Emél a pontnál említtem meg azt is, hogy egyesületeink, egyházaink kövessenek el mindent, hogy körzetükben ifjúsági köröket is létesítsenek. (Ahol cserkészlet van, ott feléjük irányítsák a fiatalokat és minden eszközzel erősítsék a cserkészek munkáját.) Tegyék meg ezt saját érdekükben is, mert az idősebb tagok csak a jelent és a közeljövőt biztosítják számunkra, de magyar fiatalok nélkül a holnapután már nem képzelhető el.

4) Az anyaország közelsége lelki és kulturális kérdés. Politikai segítséget népünk erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és délvidéki törzsének sem ad. Kultúrában azonban nekünk többet adhat. Négy idegen uralom alá került törzsünk kulturális ellátása Magyarországról nagyon nehezen valósítható meg, de mi idekint minden magyar könyvet megszerezhetünk és csak megfelelően szervezett segítség kell hozzá, hogy azok közül a legjobbakat választhassuk ki.

A magyar népművészet termékei elérhetők. A zene és annak irodalma lemezeken és könyvekben rendelkezésünkre áll.

Mi a szabad világban könnyebben utazhatunk. A jövőben úgy szervezzük meg útjainkat, hogy minden alkalommal egy magyar szörványt is fölkeressünk. Ott ismerkedjünk meg problémáikkal és őket is kérjük fel hasonló látogatásra. Ha pedig rokonlátogatásra utazunk Magyarországra, ugyanakkor lehetőleg keressük fel népünknek a Kárpát-medencében élő másik 4 törzsét is. (Itt meg kell említenem, hogy a Kárpátalján szovjet uralom alá került magyarságról lapjainkban és magán-életünkben is csak ritkán emlékezünk meg, holott ezek élete a legveszélyesebb. Két lehetőségünk lenne. Az egyik a felvidéki magyarság törzsébe őket is besorolni, vagy népünk 8 törzséhez egy kilencediket, a kárpátaljai magyar szörványt is hozzáadni.)

Nagymagyarország és minden olyan államnak térképe legyen meg otthonainkban, egyesületeinkben, egyházainknál, kultúrházainkban, ahol magyar szörványok élnek. A térképen jelöljük meg, jól láthatóan, a magyar szörványok települési helyét és színes ceruzával azt, ahol Magyar Házak, magyar kultúrotthonok vannak. Ezeket a térképeket mutassuk és magyarázzuk meg fiataljainknak és olyan helyen tartsuk, ahol életünk hétköznapijaiban is szemünk előtt vannak.

Tegyünk meg mindent -- de sohase alkalmazzunk kényszert! --, hogy fiataljaink magyarral kössenek házasságot. Gyermekeink élettársának is magyarázzuk meg, hogy a két nyelvűség fönntartása utódaiknál nem jelent akadályt boldogulásuk útjában, sőt előnyt jelent. A két nyelvűek könnyebben tanulnak és nagyobb kulturális kinccsel kerülnek az életbe.

Legvégül, mint legfontosabbat azt kell hangsúlyoznom, hogy fiataljainkat ne csupán két nyelvűségre neveljük, hanem két kultúra elsajátítására is! A nyelv, még ha anyanyelv is, önmagában hosszasan nem tartható fön, ha nincs mögötte népünk kultúrája is. Az anyanyelv még nem adhat magyar öntudatot! Az igazi magyar kultúra elsajátítása azonban erőssé teszi fiataljainkat és olyanná, hogy emelt fővel járhatnak a világban. --

OLTÁRKÖVEK

Gerle Gizella /Los Angeles, Calif./:

A REFORMÁCIÓ FALA

Tavaly novemberben, -- nem a legjobb évszakban -- néhány hétre Genf-be utaztam. Rokonaim meghívását nem is egyszer, mondva csinált okokból halogattam, míg végül kifogytam a kifogásokból, és elindultam. Megérkezve a londoni repülőtérre hajnalban, esőben, szélben, hidegben vettem csak észre: rosszul csomagoltam, otthon felejtettem a jó meleg, ragyogó californiai napsütést...

Először voltam Genfben, ebben a fogcsikorgatóan békebeli-békés, gazdag városban, ahol a svájciak nem aszfaltos utakon, hanem aranyon járnak, annyi rengeteg kincs, arany van felhalmozva a bankok pincéiben. A kötelező titoktartás vonzza a vagyonokat a világ minden tájáról. Minden gazdag ember itt akarja biztosítani, elrejtteni szerzett vagyonát. Mi történik vajon azzal a felmérhetetlen arannyal, kincsekkel, aminek a tulajdonosa nem jelentkezik? Ezt elfelejtettem megkérdezni...

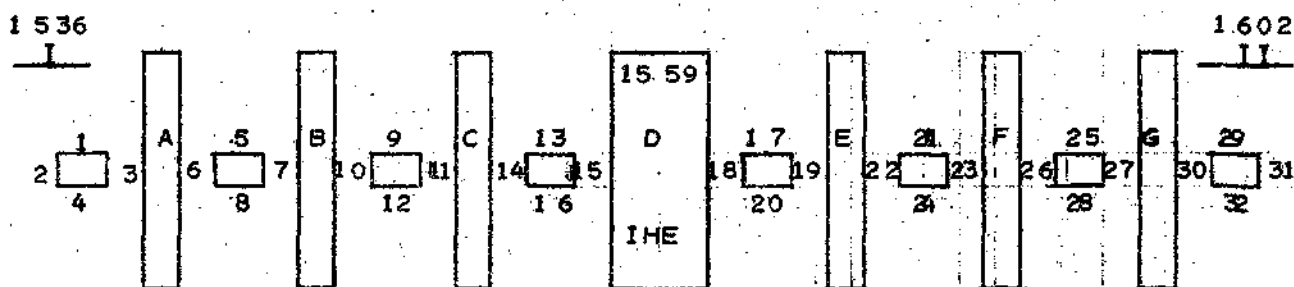
A látottakról hosszú cikk-sorozatban egy másik lap hasábjain számoltam be, de a Reformáció Fala, ez a csodálatos emlékmű volt rám a legnagyobb hatással. Az első "találkozásnál" lassan ellépdelve előtte úgy éreztem, kevés ehhez hasonló, lenyűgöző emberi alkotást láttam életemben. Egyszerűbb nem is lehetne: a szobrok, domborművek szövegéhez mit is tehetett volna még a szobrász? Lassan, áhítattal sétáltam el az emlékmű előtt, s amikor a Fal végéhez értem, szinte megmerevedtem. Lábaim nem vittek tovább. Az utolsó szobor: Bocskay István Erdély fejedelme, teljes, nagyságos fejedelmi díszben, s jobbra tőle az utolsó dombormű, a felmagasztaló szöveggel.

A La Place de Neuve formás, kerek, kisvárosi méretű tér. Dél-nyugati oldalát az óváros falai övezik. A fal felett Genf város magja, ahova a fal végén kényelmes lépcső vezet fel. Nos a fal egyik részének teljes szélességében emelték a Reformáció emlékművét, amelyet nemcsak a Reformáció nagy és kisebb alakjainak szobrai alkotnak, hanem nyolc téglalap alaku dombormű is a körülöttük lévő szövegekkel, amelyek a Reformáció születését hirdetik. Jobb helyre nem is állították volna ezt a monumentális emlékművet: Genf szívébe, a park évszázados fái közé, távolabb az operaház, a muzeum, középen virágos, szökőkutas rotunda és -- áhítatos csend. Minden nap elzarándokoltam a Falhoz -- esőben, szélben is, s ha már nagyon fáztam, beszaladtam egy kávézóba és folytattam az "ájtatosságot". Addig néztem Kálvin Jánost és társait míg elhatároztam, hogy ezt az emlékművet rajzban, képen, szóban és írásban elviszem magammal Californiába. Ennél szebb ajándékot nem hozhattam olvasóimnak. Leskicceltem a falat szobraival, domborműveivel, megszámoztam, leírtam a szövegeket, lefordítottam -- rokonaim segítségével persze, -- s végül sok lázas, hosszú esti munka után készen lett a Reformáció Fala, kicsinyben.

Az első alkalomkor, amikor megláttam Bocskay István szobrát, nagyot dobbant a szívem: a Reformáció Falán Erdély fejedelme! Bocskay István fejedelemsége idején Erdély volt az első ország Európában, ahol mindenki, bármilyen vallásfelekezethez tartozott, szaba-

don gyakorolhatta vallását. Teljes, törvénybiztosította vallásszabadság uralkodott Erdélyben. Ő volt az első fejedelem, aki teljes érvényt szerzett a Bécsi Béke vallásszabadságot biztosító pontjainak. Ő lehetett tehát az, aki méltó bezárni a reformátorok szobrainak sorfalát. Amióta az emlékmű elkészült, ki tudja vajon hány millió ember állt előtte tisztelettel, alázatos megrendültséggel mérve fel, lefényképezve és emlékezetükbe ágyazva: Erdély, a magyarság, Bocskay István fejedelem döntő, jövőmutató szerepét a reformált vallás terjesztésében és térhódításában?

Svájcban a latin és germán népcsaládok minden jó és nemes tulajdonsága egyesült, felette a kálvinista vallás szelleme, életfilozófiája és tanítása lebeg, ez teszi Svájcot a világ legirigyeltebb országává. Ennek a felismerése kellett ahhoz, hogy megértsem mindazt, amit láttam, tapasztaltam és emlékezetemben magammal hoztam.

A fenti vázlat álló téglalapjai az embernagyságu szobrokat jelképezik, s a betűk azok neveit jelentik az alábbiak szerint:

A. Fred Guillaume	D. Calvin, Farel, Beze, Knox
B. Guillaume le Taciturne	E. Roger Williams
C. Coligny	F. Cromwell

G. BOCSKAY ISTVÁN

A domborműveket fekvő téglalapok, a körülöttük lévő szöveget számok jelzik, amelyek sorrendben a következők:

I. 1536 május 21-én összehívták a közgyűlést. Ez alkalommal Genf város népe jóváhagyta a reformáció rendeleteit, elhatározta a kötelező nyilvános oktatást.

1/ Ami református hitünkhöz ragaszkodó franciaországi hittestvéreinket nehéz üldözések sújtják; sok család kényszerül otthonát elhagyni, így igaz emberi együttérzéssel mi: Friedrich Wilhelm, kegyesen felajánljuk összes országainkat és tartományainkat, ahol szabadságot és biztos menedéket találnak.

2/ Ezeket a szerencsétlen, szegény üldözötteket nem hagyhatjuk segítség nélkül,

3/ inkább eladom, és megválllok ezüst asztali edényeimtől /Friedrich Wilhelm/

4/ A brandenburgi választófejedelem, Poroszország hercege fogadja államaiban a menekülteket, a Nantes-i határozatok visszavonásának francia áldozatait.

- 5/ Holland szöveg.
- 6/ Valljuk-e magunkénak ennek a jó népnek a védelmét? Remélem és kérem ehhez az önök segítségét, Isten kegyét, amelyet oly sokszor éreztem, és vezérelt --
- 7/ most is érzem, még az olyan zavaros dolgokban is, amelyek az önök jóvoltából rendezve lesznek. Mindezt fenntartom a Rendi Országgyűlésen, én -- orániai Vilmos herceg.
- 8/ 1581 július 26-án a Hágában összegyűlt Rendi Országgyűlés elfogadja az Egyesült Tartományok Függetlenségéről szóló nyilatkozatot.
- 9/ Most, hogy Istennek úgy tetszik, hogy nekünk nyugodalmasabb kort adjon, ezt legjobban úgy tudjuk javunkra fordítani, ha az Ő dicsőségét szolgáljuk és imával illetjük minden alattvalóm által, még azok által is, akiknek vallása nem, de jó szándékaik feltétlenül azonosak a miénkkel.
- 10/ Legyenek híztohitva a genfi urak, én sohasem hagyom el régi szolgálmat új barátok kedvéért, akiket még nem ismerek olyan jól, mint önöket.
- 11/ Ne legyenek az én alattvalóim. Én apjuk akarok lenni mindnyájuknak. -- IV. Henrik utolsó szavai a genfi üldözöttekhez, 1610 május 14-ének reggelén.
- 12/ 1598 április 13-án IV. Henrik, Franciaország és Navarre királya, aláírja a Nantes-i határozatokat.
- 13/ A Miatyánk szövege francia nyelven,
- 14/ prédikálva a Gyülekezeti előtt 1534 február 22-én.
- 15/ Pierre Viret -- Guillaume Farel és Froment segédletével -- nyilvánosan bejegyzik az első református keresztelési aktust.
- 16/ Bern város küldötteinek jelenlétében, az ország lakosságának meghirdetik a Reformációt.
- 17/ A Miatyánk szövege angol nyelven.
- 18/ Egyetlen ember hangja, egy órán belül több életet képes belénk önteni,
- 19/ mint ötszáz kürt zaja, ami szünet nélkül zug fülünkbe. /Randolph A. Cecil -- 1561/
- 20/ John Knox hirdeti a reformáció tanait az Edinburgh-i St. Gilesben, Stuart Mária udvara előtt.
- 21/ A jelenlévők Isten nevében és közös akarattal elhatározzák egy polgári, politikai testület alakítását, amely igaz és mindenki-re egyenlő érvényű törvényeket fog létrehozni.
- 22/ A Plymouth-ból /Anglia/ elindult angol puritánok mielőtt elhagyták volna a hajót,
- 23/ amely őket a menedéket adó amerikai partokhoz vitte, aláírták a Mayflower Egyezményt 1620 november 2-án. Ez az egyezmény az amerikai alkotmányos demokrácia előfutára.
- 24/ A zarándokok megalapítják amerikai földön az első kolóniát "Új Anglia" néven.
- 25/ A Főrendiház, a Rendek Háza és az Alsóház kijelentik, hogy királyi törvények és rendeletek a Parlament jóváhagyása nélkül érvénytelenek. A parlamenti tagok választása szabad legyen: Alkotmánylevél.
- 26/ Orániai Vilmos hercegnek és feleségének Máriának /II. Jakab leánya/ felajánlják az angol trónt.

27/ Orániai Vilmos és felesége Mária elfogadják a felajánlott angol koronát, és az alkotmányos monarchia alapját képező jogok deklarációját.

28/ A lordokháza és az Alsóház tagjai átadják Vilmosnak és Máriának az angolok jogait biztosító deklarációt.

29/ Latin szöveg.

30/ "Lelkiismeretünk szabadsága, hitünk függetlensége és régi törvényeink

31/ számunkra az aragnál is nagyobb értéket jelentenek."

/Bocskay István beszéde a kassai Diétán, 1606-ban/

32/ A győzedelmes Bocskay István, Erdély fejedelme, 1606 december 13-án elviszi a Magyar Diétának a Bécsi Béke szerződését, amely alapjaiban garantálja a teljes vallásszabadságot a királyságnak.

II. 1602 december 12-én Genf városa visszaveri Savoyai herceg támadási kísérletét, s ezzel biztosítja a város és az ország politikai és vallási függetlenségét.

A Reformáció Falának közepén elhelyezett csoport főalakja Kálvin János, /1509-1564/ francia protestáns teológus. 1523-tól 1528-ig Párizsban tanult, teológiai pályára készült, de később apja kivánságára Orleánsban jogot tanult. Apja halála után visszatért Párizsba, ahol 1533-ban elkezdett dolgozni legnagyobb művén: "Institutes of the Christian Religion," amit 1536-ban Baselben fejezett be.

...Illyés Gyulát is megihlette a Reformáció Fala. Gyönyörű verset írt az emlékműhöz. Én nem vagyok költő, de megpróbáltam elmondani, amit láttam... --

Száznegyvenháromat léptem; ez a hossza
az emlékműnek. Hírnök, ki megölt
milliók végső tisztelgését hozza,
úgy mentem el a szobor-sor előtt.
Kálvin, Knox, Farel, Béza! S bika-fővel
a hadrakelt hit zord hadnagyai,
a Vilmosok! és Coligny és Cromwell
-- Ők néztek rám -- s a szablyás Bocskay! . . .
Hátrálnom kellett közelükből: mindet
nem fogta össze csak messzibb tekintet.

S most mintha Ők
álltak volna kaszárnya-számadáson
az én szemem előtt,
feszesen-katonásan
kilépvén éppen akkor
a háttérül kapott nagy szikla-falból
s abból a másik, épp oly teli tömbből,
a mögéjük kövesedett időből.

Illyés Gyula
"A reformáció genfi
emlékművé előtt."

Éltető J. Lajos (Portland, Oregon):

THE REFORMATION IN TRANSYLVANIA

(Az alábbi előadás elhangzott az American Academy of Religion északnyugati kongresszusán, Eugene, Oregonban, 1976. május 7-én.)

The Transylvanian Reformation is both a cause and an effect of the breakup of the Hungarian Catholic Kingdom. At the time Martin Luther launched his movement, Hungary could look back on an existence of half a millenium as a unified state; but after the death of its renaissance king, Mátyás Hunyadi, in 1490, the country suffered a series of internal and external blows from which it was never to recover. The general malaise of Europe overcame Hungary, too; there was revolution within and war without the borders, and a sense of impending disaster in the air. The final act began with the battle of Mohács, in 1526, in which the Turks dealt a total defeat to the Hungarian army. King Lajos II. and many of the country's ablest leaders fell on Mohács Field, and were followed to the grave by 25 000 men.

Before Mohács, the Reformation had already begun to spread to Hungary. The reaction of the peers was swift and unequivocal: the parliaments of 1523, 1524 and 1525 all passed laws against the new heresy. Their essence is simple: "Lutherani comburantur" -- Lutherans are to be burned.

Though these laws were in effect never invoked, their harshness is surprising. We must remember, they were not made by ecclesiastic authorities, nor by the ruler -- rather, by an assembly of the Hungarian nobility, who could not have been concerned about theological arguments. Their concern must have been caused by something quite different, something they perceived as a threat.

An obvious explanation is suggested by the names of the earliest reformers in Hungary: Bernhardt, Henckel, Silesius, Kresling, Staudacher, Honter are just a few of a rather long list. Almost without exception, the early reformers are Germans, from Hungary's German-speaking towns in the east and the north. Facing them, on the Catholic side, the names of the bishops and other church functionaries are overwhelmingly Hungarian: Szaikai, Szathmári, Perényi, Szegedi, etc. The opposition in the early years of the Hungarian Reformation seems therefore to have been not only Protestant vs. Catholic, but also German vs. Hungarian. And this means that in the view of the parliaments a strong, national minority was rebelling against the established order of the Hungarian state, for at this time the Hungarian church and state are still one. Seen in this light, the laws of 1523--1525 become understandable, even though they shock us.

The intermediary role of the ethnic German element in spreading the Reformation to and in Hungary is generally recognized by church historians. But their widely held view is that the Hungarian Reformation is merely a continuation of the German one. This is basically not tenable. There is not a straight-line development from Catholicism through Lutheranism to Calvinism, and, in the case of Transylvania in particular, through Calvinism to Unitarianism traceable in the process, even if, paradoxically, individual reformers of necessity followed such a continuum in their personal careers. We must keep in mind that the whole time-span of the Reformation in the stricter sense is only one generation, furthermore that the denominational distinctions are more often than not arbitrary and artificial when applied to this early period. They were made in retrospect, by denominational historians attempting to claim for their respective churches the longest possible pedigree.

That the nature of the Reformation in Hungary is not an evolutionary process but a dialectical one, based on oppositions that are not necessarily theological in their essence, can be demonstrated if we do not view the developments of religious and ecclesiastical history in isolation, but rather as part of the political history of the age. After Mohács, namely, Hungary was blessed with two kings. At first, János Szapolyai, the viceroy of Transylvania, was legally elected and crowned, but a month afterward an opposing faction decided to elect Ferdinand of Habsburg, the Duke of Austria, to the Hungarian throne instead. In this they were guided by their belief that Ferdinand, who was the brother of Emperor Charles V., would afford greater security against the Turks than a national king could. And with this fateful step the secessionists defined Hungary's history for the next 400 years: allegiance and opposition to the Habsburgs remained the biggest single issue in Hungarian politics until 1918.

The lineup of the forces that would fight the Thirty Years' War a century hence was already beginning at this time. King János, acting on the time-honored diplomatic premise that the enemy of one's enemy is a friend, solicited French assistance against Ferdinand. But since Catholic France was allied with the Turks -- the French, too, were masters at the same game -- Szapolyai suddenly found himself on the side of the Sultan. Süleyman II, gave Szapolyai the military aid he needed to secure most of the country from Ferdinand -- and, in return, the latter recognized his, and Hungary's dependence on Turkey.

The actual partitioning of Hungary happened with the death of King János, in 1541. As long as he lived, Süleyman kept his word. But then, when he was called upon to break a German siege of the Hungarian capital, Buda, he first repelled the Germans, then took the town. For 150 years, the Turkish banner flew over Buda -- and with it, over a third of the country.

Transylvania's history as an independent state begins at this time. King János was survived by his queen, Izabella, a Polish princess, and a baby son, János Zsigmond. Süleyman, a master strategist, now made good use of them, although he probably felt some genuine generosity toward the widow and son of his former protégé. He instructed Izabella to retire east of the Tisza River and to rule Transylvania in the baby king's name. South-Central Hungary would remain under Turkish administration. The third part of the hapless country, the northwest, was left to Ferdinand.

The defense of Buda against the Germans had been led by King János' Henry Kissinger, his most trusted advisor, a Catholic churchman by the name of György Martinuzzi, affectionally known in Hungary as Fráter György -- Brother George. Brother George had originally helped engineer the detente with the Turks. But now he saw himself and the country betrayed by his former ally. For the rest of his life, he would work to reunite Hungary -- even at the cost of accepting the only, bitter alternative, complete surrender to Ferdinand.

Brother George remained the chief advisor to King János' widow. He also became her chancellor of the exchequer, the most powerful officer in the land, and, as Bishop of Nagyvárád, the head of the Transylvanian Catholic Church as well. It is in this latter capacity that he is of particular interest to us.

King János had remained a loyal Catholic to his dying day, in spite of an interdict by the Pope because of his Turkish policy. But in religious matters he was a liberal otherwise, perhaps because he did not wish to antagonize his Lutheran -- largely German -- minority. Queen Izabella displayed the same tolerance and wisdom after him, but Martinuzzi had no such scruples. No sooner was he installed at Nagyvárád, he commenced his fight against the heretics. Thus, in 1543, he demanded that the Queen arrest Johannes Honter, the spiritual leader of the Transylvanian Saxons, for the publication of his so-called Kirchenordnung (the Formula Reformationis Ecclesiae Coronensis et Barcensis totius provinciae Coronae), which laid the foundations for the first structural secession from the Hungarian Church. But the Queen merely ordered a debate, at which Honter did not

even have to appear in person. Since she had the backing of the country's magnates in refusing to try Honter, Brother George had to drop his case.

The first in a series of important acts of toleration was passed by the Transylvanian Diet in 1545. Its text is as follows: "In the matter of religion let it be decreed that henceforth no one is allowed to make innovations, lest he offend those outside the cities by his life, habits or manners; but let each strive for the edification of all. Furthermore, let no one impede the monks and other churchmen in any way, but let them exercise their divine office freely, in the customary manner."

This law is already a much more liberal formula than the "cuius regio eius religio" concept that was to dominate Western Europe for a long time to come. But besides that it is interesting in its wording and implications. In the first place, it recognizes the existence of the Saxon Church by stating that only future innovation is forbidden; secondly, the reason given for the proscription is that people outside the cities -- extra civitates, that is, in the Hungarian countryside -- might be offended. Then it urges everyone to work for the betterment of his brethren. In the final proposition, it offers protection for the majority religion against the abuses of the minority. The same principle is reaffirmed in a law passed in 1548, only this time it is strengthened by the addition of a proscription against preachers going from one place to another for the purpose of agitating the locals. That the Hungarians still hoped for a restoration of unity from abroad is shown by the following preamble to this law: "cum brevi deliberationes Principium Christianorum expectentur" -- an obvious reference to the Council of Trent.

At this time the opposition in Transylvania is still essentially Hungarian Catholic vs. German Protestant, although the Hungarians, too, were beginning to show increased interest in "innovating." The official church was, in any case, progressively weakened by being cut off from the West, by a shortage of priests, and by the official state policy, approved of by Martinuzzi himself, of feeding the state coffers from the wealth of the Church. But the decisive step in the history of the Transylvanian Reformation again comes on the political-military front, with Martinuzzi's fateful attempt to turn Transylvania over to Ferdinand.

Acting on a secret agreement signed in 1549, Ferdinand sent a contingent of 6,000 mercenaries under Count Juan Castaldo to take charge of the country in the spring of 1551. Queen Izabella, however, who was to be amply compensated for giving up her prerogatives, had other ideas by this time and refused to abdicate for her son. Brother George had to use artillery to persuade her -- and she fled to Poland with the young King. Martinuzzi, for his part, saw that he had made a mistake again: Ferdinand's soldateska was no protection against the Turkish revenge that was sure to follow. At the last moment, he hesitated -- and Ferdinand, who had promised him a cardinal's hat, sent him an assassin's bullet instead.

The Turkish campaign of 1552 was furious and devastating. Ferdinand's armies performed badly -- only a few Hungarian forts held out. Transylvania continued to be ruled by Ferdinand in name until 1556 -- at which time the disgusted estates voted to invite Izabella and Janos Zsigmond to return from their exile.

Although of course there had been some Protestant activity among the Hungarians of the realm before, particularly among those who opposed Brother George's pro-Habsburg machinations, it was actually during the interim period, 1551-1556, that the spread of the Reformation became rapid among them. Naturally, this was in part due to the movement's own momentum. But even more important factors must have been the disgust at Martinuzzi's assassination, the pillaging of the country by Castaldo's unpaid mercenaries, the Turkish punitive expeditions against Transylvania, and the overall, demonstrated ineffectiveness of Ferdinand's administration. It suddenly became patriotic to be anti-Habsburg, and to be that meant also to be anti-Catholic, for the Church was Ferdinand's main support. It

is ironic, but true, that the same nationalist sentiments that had previously kept the majority of Hungarians within the folds of the Catholic Church now dictated that they leave it. Transylvania's last Catholic bishop, Pál Bornemissza, appointed by Ferdinand in 1553, was attacked by the Transylvanian military. He complained in a letter to the Archbishop of Esztergom, his superior, that Ferdinand had sent him to Transylvania to be a bishop and not the warden of a fort, and that if they did not want him to get killed, they should recall him, because he could no longer serve in a country in which not a single village was loyal to Ferdinand anymore. Let us note this reference: loyal to Ferdinand, not to the Church, because to Bornemissza, too, loyalty to Ferdinand and to the Catholic Church were parallel concepts.

In any event, when Izabella returned, she faced a Protestant majority in the land and also in the Transylvanian parliament. And one of her first acts was to declare, as recorded: "Cum de religione tractaretur, concessisset regina ad supplicationem regnicolarum ut teneret quilibet sectam quam vellet." It is thus at the request of her subjects that she grants them the right to belong to whichever religious faction they wish. She herself, however, did what she could to protect what was left of the Catholic Church in the realm.

The law of the following year (1557) regulates the religious controversy in greater detail, but in the same tolerant spirit: "that everyone be permitted to hold whichever faith he will, of either the old or the new rites, all being free in the matter of religion to act as their own judgement dictates, short of causing offense to anyone. Let not the followers of the new religion offend against the old faith, nor let the followers of the latter be harmed in any way." The law concludes by establishing a national synod for the purpose of debating religious differences before learned theologians and the nobility. Thus, recapitulating, the law of 1557 1) permits personal choice between the two faiths and recognizes the validity of personal judgment, 2) forbids the molesting of loyal Catholics by adherents of the Reformation, 3) sets up a national (not an ecclesiastic!) synod of clergy and political leaders for the purpose of restoring peace in doctrinal controversies, to provide a controlled forum for discussion and in the hope of removing dissension in matters of religion.

It is of interest to note here that the legal side of the Transylvanian Reformation has never been properly evaluated by our historians.* Thus, Gyula Szekfű, whose thinking dominated Hungarian historiography until 1945, sees in these laws only a pro-Protestant plot. He and C.A. Macartney both believe that they demonstrate the weakness of the Transylvanian government. Contemporary Marxist history-writing is even more bigoted in this respect: it paints a picture of a helpless, corrupt government, wasting its time on useless religious controversy, when it should have been promoting the class struggle.

Nothing could be further from the truth than these views. The Transylvanian government displayed consummate skill in dealing with an explosive situation, a dispute that led to civil war in other countries. In Transylvania, where the dissension took a national form, the situation was even more dangerous. Yet the peace was kept -- and, what was unheard of in those days, freedom for the individual was steadily increased in the process.

The importance of the national issue cannot, I feel, be overemphasized. The Saxons had namely organized themselves by now into a unified, national church, under the leadership of Johannes Honterus. For their part, the Saxons were happy to stop things here, and they were not inclined toward tolerance themselves. Thus, Honter's Kirchenordnung of 1547 went so far as to forbid the importation of unapproved books to the Saxon towns, lest the

---

*Kivételt képez itt Szent-Iványi Sándor, aki A magyar vallásszabadság c. művét ennek a kérdésnek szentelte. A könyv azonban sajnos csupán kéziratként jelent meg, s így nem kerülhettek még kiváló meglátásai a történetírás vérkeringésébe.

minds of the gullible be corrupted. Theirs was in fact a church in which the Hungarians had no place and, organizationally, even those Hungarians we can label as Lutherans did not belong under Saxon jurisdiction. By 1557, there were two organized protestant bodies in Transylvania, a Hungarian and a Saxon one, headed respectively by Bishops Ferenc Dávid and Matthias Hebler. At this juncture there was still general agreement between the two corporations in doctrinal matters, but the separateness in organization and outright hostility in other affairs were a certain guarantee for further theological differentiation. It is therefore false to accuse the Hungarian churchmen, especially Dávid, of fickleness. Dávid's theological views progressed, to be sure, as time went on and as his freedom increased, but he remained, always, what he had chosen to be: a Hungarian pastor, who was Catholic as long as that was in his nation's interest, became the leader of the (so-called) Lutheran Hungarians when the Catholic Church became a Habsburg institution, continued to lead the Hungarian church while it moved, partly in reaction against the Saxons, partly due to influence from Habsburg Hungary, in the direction of a non-German, i.e., Calvinistic Protestantism, and finally, still leading the same Hungarian flock, broke with the dictates of foreign authorities altogether and developed instead his own, rather rationalistic views regarding the essence of Christianity.

By this I do not mean to belittle the role of the theological disputes themselves. We are after all dealing with the 16th century, when these questions were, so to speak, burning issues. I wish only to stress that the various Transylvanian factions were also very much motivated by factors dealing with national allegiance, sometimes consciously, at other times without the awareness of the protagonists -- and that the role of the government in all this was to prevent disorder and open strife, while guaranteeing everyone's rights as well as it could.

I should like to cite two more laws passed by the Transylvanian legislatures to underline the above. The first of these, from 1564, establishes that the two factions are now different in religion and nationality, in that it distinguishes the "superintendentes et pastores ecclesiarum Coloswariensis, nationis videlicet Hungari" i.e., the bishops and pastors of the Kolozsvár churches, namely of Hungarian nationality, from the "Cibiniensis gentis Saxonicalis" -- those of the Saxon people of Nagyszeben (Kolozsvár and Nagyszeben are the two cities in which these churches were respectively headquartered). As for tolerance, the law of 1564 states that, henceforth, people -- individuals! --, be they of either nationality, are allowed to follow either the Saxon or the Hungarian religion, and that no one might force his views on another, and that every city, town or village should have the right to retain preachers of either religion, as it saw fit. Further, it guarantees that people living in a commune of one denomination may go to another to worship, and makes it illegal to hinder them in this, even just to the point of ridiculing them. But the crowning glory of the Transylvanian Reformation is the even more liberal law of 1568, which states: "in every place the preachers shall preach and explain the Gospel each according to his understanding of it, and if the congregation like it, well. If not, no one shall compel them, but they shall keep the preachers whose doctrine they approve. Therefore none of the Superintendents or others shall annoy or abuse the preachers on account of their religion, according to the previous constitutions, or allow any to be imprisoned or be punished by removal from his post on account of his teaching, for faith is the gift of God, this comes from hearing, and hearing by the word of God."*

This was the height of the Transylvanian Reformation, in the time of a young, but wise

---

*Az angol szöveg forrása: Earl Morse Wilbur, A History of Unitarianism in Transylvania, England and America (Boston, Beacon Press, 1945), 38. old.

king, János Zsigmond, who alone among the rulers of 16th century Europe had the personal courage to declare: "I want that there be freedom in my realm." It is a pity that many of the gains made in his time were partially lost later, when new political constellations brought about new developments in the life of Transylvania's churches. But the gains were never completely lost. In spite of setbacks, it was the Transylvanian heritage that made all of Hungary eventually the freest country on the European continent from a religious standpoint, well into the 20th century. And it is my personal opinion that it is the continuation of this same spirit and heritage that makes the newly imposed, Marxistic-Leninistic religion far less rigid and dogmatic in present-day Hungary than it is in the rest of the communist world.

Forrásmunkák

Erdélyi országgyűlési emlékek. Monumenta comitalia regni Transsylvaniae. Szerk. Szilágyi Sándor. 21 kötet. Budapest: Akadémia, 1875--1898. I. kötet: 1540--1556, II. kötet: 1556--1576.

Pirnát Antal. Die Ideologie der siebenbürger Antitrinitarier in den 1570-er Jahren. Übersetzung von Edith Roth. Budapest: Akadémia, 1961.

Roth, Erich. Die Reformation in Siebenbürgen; ihr Verhältnis zu Wittenberg und der Schweiz. 2 kötet. Köln: Bohlau, 1962-64.

Szent-Iványi Sándor. A magyar vallásszabadság. New York: American Hungarian Library and Historical Society, 1964.

_____. "Freedom Legislation in Hungary." New York: Hungarian Inter-faith Brotherhood, 1957. (Füzet.)

Teutsch, Friedrich. Kirche und Schule der Siebenbürger Sachsen in Vergangenheit und Gegenwart. Mit einem Überblick über die der ev. Landeskirche A. B. in Siebenbürgen angeschlossenen Kirchen. Hermannstadt: W. Krafft, 1925.

Teutsch, G.D. Geschichte der siebenbürger Sachsen für das sächsische Volk. 4 kötet. Band I: Von den ältesten Zeiten bis 1609. 4. Aufl., Hrg. Friedrich Teutsch. Hermannstadt: W. Krafft, 1925.

Wilbur, Earl Morse. A History of Unitarianism in Transsylvania, England and America. Boston: Beacon Press, 1952.

Zoványi Jenő. A reformáció Magyarországon. Budapest: Génius, 1922.

SZERWEZETEINK

P. I. C.

Az ITT-OTT Baráti Közösségén belül több újféle kezdeményezés látott már napvilágot. Egy ilyen új kezdeményezés volt a Panny Investment Club (P.I.C.) 1971-ben. Csikágóban egypáran barátok összejöttek 1971 nyarán és megalapítottak egy "pénzkölcsönző" klubot. Először csak két ember összegyűjtött (összesen c. \$1000) pénzt kezdtek előnyös kamatért kölcsönbe adni magyar barátaiknak. A klub nőtt, gyarapodott, mindaddig, míg mostmár -- 1975 novemberében -- több ezer dollár kölcsönt kezel. Igaz, jelenleg nemcsak öten-hatan, hanem huszan-harmincan vesznek fel kölcsönt tőle. Ezek általában nem nagy kölcsönök, \$200--500, ami megveszi kézipénzért a mosógépet vagy rádiót, amit máskülönben magas kamatért volna kénytelen az ember részletre megvásárolni.

Ez a kölcsönző klub azért jött létre, mert egypár magyar meg akarta találni a módját annak, hogy segíthessen magyar barátain anyagilag -- anélkül, hogy ezáltal a barátságukat megterheljék. Egyben arra is gondoltak, hogy a bejött kamatpénzből a klub bizonyos közérdekű magyar céloknak adhat állandó támogatást. Tehát egyéni érdekeket és közösségi érdekeket szolgál a klub egyszerre. Ez azt jelenti, hogy amerikai magyarok pénze a saját zsebükben marad és nem folyik el az óriási gazdasági élet uzsoraáruházainak hálózatában. Így az egyén gazdaságosabban tud vásárolni -- és egyúttal a klubnak fizetett kamat 50%-a az ITT-OTT támogatására irányul. A másik 50%-t a klub tagjai közt osztják el évente egyszer, a tagság befektetett pénzének arányában.

De hogyan működik ez a klub? Előszörban úgy, hogy van egy pénztárosa, aki számontartja a kölcsönöket és értesíti a tagságot havonta egyéni tartozásukról, vagy havi tagsági anyagi állapotukról. Azok számítanak tagnak, akiket egy rendes tag ajánl felvételre és akik egy bizonyos összeget befektetnek a klubba. Ez a két előfeltétele van a kölcsönök felvételének. Annyit vehet fel egyénileg minden tag, amennyi éppen van a kasszában, vagy amennyi pillanatnyilag nincs forgalomban. Ezt havi részletekben fizeti vissza a klubnak, 1%-os havi kamattal.

A P.I.C. sikeres négy éves múltja arra mutat, hogy magyar közösségeken belül is lehet praktikus gazdasági célokat megvalósítani. Olyan célokat, melyek mind magyar egyéneket, mind a magyar közösséget erősítik és további összetartásra ösztökélik. Ezt másutt is érdemes volna megvalósítani. Viszont mivel ehhez fontos a bizalom, legjobb helyi alapon létre hozni. Akkor a személyes barátság és a magyar szolidaritás biztosabban tudja egyeztetni a közérdeket az egyéni érdekekkel. Minden magyarul lakta vidéken, ahol van 5--10 magyar család, érdemes ilyen intézményt felállítani. Itt a példa, tessék megpróbálni! -- N.Gy.

IN MEMORIAM

GYÉKÉNYESI GYURKÁNAK

† 1973. május 25.

ÜZENET AZ IBOLYÁS RÉTRŐL

Felmagasodni Krisztusig;
az arcát arcunkkal felcserélni
és így élni most az emberek közt
vergődve s a messzeségbe nézni
elmélázó, kisfiús mosollyal
és szólni hozzájuk e pillangó-lét
ibolyás, violás peremén:
"Óh, testvéreim, csak formát cserélek,
(rétet soha!)
s majd újra visszazálok ide én."

Cleveland, 1973.V.16.

(A fenti verset egy álom hatására írtam. A nagybeteg Gyurkát láttam s az arca lassan átváltozott Krisztus arcára. Az alábbi vers meg az operáció előtt íródott, mikor Sári még az 1%-os csodában reménykedett.)

1%-OS CSODA

Van ilyen? Nincsen!
Minden csoda 100%-os
és Istenre épített.

Virágok, fűvek, alvó gyökerek
életmoccanása ilyen.
Minden magzatot dajkáló anyáé ilyen.

Az 1%-os csoda a fuldoklóké
és a haldoklóké. Természetfölötti
szalmaszál, melyen keresztül
az Isten magába szippantja
a lényéhez tartozó embert.

Cleveland, 1973.V.26.

(Gyékenyesi Gyurka meghalt május 25-én, este 9 órakor. Az első versemet magával vitte a koporsóban felesége akaratából.)

Tóth-Kurucz Mária
Cleveland, Ohio

FELKÉRÉSRE KÖZÖLJÜK

Megpróbáljuk összegyűjteni a jelenleg Amerikában lévő magyar vendéglők címét és ha lehet, az étlapját. Nagyon kérjük, ha lakóhelyükön van magyar vendéglő, kérjenek tőlük egy étlapot és küldjék el nekünk. Ezért előre is hálás köszönetet mondunk, a postaköltségeket szívesen megtérítjük.

Nem kereskedelmi, illetve üzleti vállalkozásról van szó; az étlapra egy tanulmányhoz van szükségünk, melyet az amerikai vendéglátóipar magyar vonatkozásairól írunk. Szíveségüket előre is köszönve, -- Szathmáry Lajos, 2218 N. Lincoln Ave., Chicago IL 60614.

M. KIR. POSTA

ÁFIUM

Éltető J. Lajosnak: Beugrattál: az "Áfium" története nemcsak indításában, hanem folyamatában is annyira természetesen ésszerű, hogy csak az "Árpád College és Szeminárium" adatain ütköztem meg.

Nyugtass meg, hogy legalább a hősöd valóságos személy, ha sárgaházban él is -- kicsit rosszabb idegzettel már többen is mellé kerülhattunk volna --, egy ilyen bolond papérral is bocsánatot nyerhetne a magyar papság: akadt köztük egy, aki fel akarta építeni a Templomot. -- Püski Sándor, New York.

Kedves Sándor! Mákonyi nem valóságos személy, de alakja több valóságos személy vonásait örökíti meg. -- éjl

A MAGYAR NEMZET NEM TETSZHALOTT

"Fiaim, csak énekeljetek!" (Tompa)

ITT-OTTnak: Most, hogy az ITT-OTT 1976. I. számának 35-36. oldalán elolvastam dr. Szentmiklósy Éles Géza, Ludányi András kioktatására rádióan elmondott élehangú kritikáját s a lap szerkesztőjének ahhoz fűzött megjegyzéseit, mindenképp gratulálok neked, András, hogy a "Géza bátyád" felkérésére ezt az ellened nagy gonddal megfogalmazott cikket közzétetted. Ez ti. azt jelenti, hogy mint András, lovagias ember vagy: felveszed az eléd dobott kesztyűt, de azt is jelenti, hogy mint dr. Ludányi András nem vagy "tudatlan" és nem vagy "szellemi szegénylegény" és nem vagy a rabulisztika és a szofizmus szófacsaró embere s így nem is vagy hazug.

Tudom, ismered az amerikai sajtó- és rádiótörvény jogszabályait s tudod jól, hogy ma már nem csak az írás, de a szó is megmarad s hogy a "Géza bátyád" epitheton ornansai teljes mértékben kimerítik, még itt Amerikában is, a rágalmozás tényálladékát, ami, ha bebizonyítást nyer, pénzbüntetést von maga után. De én téged nagyon jól ismerlek és tudom, hogy -- noha a "moszkvai moszkító csfpésétől keleti álmokörben" és "józan ítélőképeség hiányában szenvedsz" is, azért az öregkor iránti tiszteleted, családi neveltségednél fogva is, egyik fő erényed, nem fogsz tehát perlekedni, hanem beéred elégtételként az -- --éjl

szerkesztői csillagos megjegyzéseivel.

Ám a moszkvai moszkitócsípés vádja már nem csak a Ludányi személye elleni kihívás csupán, hanem az a vád támadja magát az ITT-OTT szellemét is, tehát annak egész fró-gárdáját, testületileg. S miután ez a vád -- akármilyen finomkodó fedőnév alatt is -- mégiscsak kom m un iz must, vagyis a hivatalos Amerika nomenklaturájában pirossal alá-húzott ideológiát jelent, kérdezzük, mire alapítja ezt az álomkóros diagnózist dr. Szent-miklósy Éles Géza úr?

Az ITT-OTT nem politizál. Munkatársainak egyetlen tagja sincs s a múltban sem volt elkötelezve semmiféle politikai pártnak. Mint a Hungarian Cultural & Educational House, Inc. tagja, jogi alanyként kapott engedélyt a terjesztésre s mint non-profit organizáció nyert kedvezményes postai szolgálatot. (Féltett és megbecsült előnyök!) Magyarországgal, a mi hazánkkal nem áll semmiféle hivatalos, tiltott, vagy titkos összeköttetésben. De az otthoni nyelvi és kulturális fejlődést regisztrálja és irodalmi, tanügyi vonalon hasznosítja. Mert nem áll dr. Éles úrnak az a megállapítása, hogy a nemzet tetszhalott.

Egy nemzet éli a maga belső életét a vis maior történelmi körülményei között is, él, alkot és fejlődik egységesen és sajátosan nyelvben, kultúrában, s a nemzetegység sohasem volt kompaktabb a történelem folyamán, mint jelenleg, amikor a feszültségkeltő nemzeti-ségi aspirációk (igaz, az ország területének rovására) nem nyugtalanítják többé a nemzeti lélek fejlődésének folyamatát.

Az ITT-OTT gárdájának felfogása szerint a nemzet-testből kivált népcsoportok (emigránsok), ha sajátos népi jellegüket, magyar mivoltukat meg akarják őrizni, nem szigetelhetik el magukat a magyar nemzet életjelenségeinek hatása alól.

Az elektrótechnika köréből ismerünk egy fizikai tüneményt, ami egy un. primér és szekundér tekercs között keletkezik. Ha a primér tekercsen át vezetett áramot megszakításokkal változtatjuk, minden mozzanatra áram keletkezik a szekundér tekercsben is, amely pedig független, különálló test és nincs anyagi kapcsolatban a primér tekercssel. Ez az elektromos indukció. Ám ha a szekundér tekercset elszigeteljük, abban megszűnik az áramkör --, élettelené válik.

Ezt az elektro-indukciós fizikai tüneményt kockázat nélkül alkalmazhatjuk hasonlatként a mi két-áramkörös nemzeti életünkben:

Az ősz települési helyen élő nemzet-test biológiai áramkörét 10 millió magyar szív lüktetése tartja folyamatos mozgásban. Ez a primér áramkör. A szekundér áramkört mi képezzük, a függetlenek, a távollevők, emigráns csoportjainkkal, kik a nemzet életjelenségeit csak az indukciós tünemény révén érezzük és érzékeljük. Ha elszigeteljük magunkat (mint ahogy sokaknak elve ez), megszűntünk az élő nemzet egységéhez tartozni. Akkor élünk csak igazán álomkórban, keresve őseink nyomdokait az Eufrátész völgyében, vagy Középázsia fennsíkjain.

A nemzetből elszakadt, izolált állapotban, messze távon szétszórta, még népi kisebbségi tényezővé szervezkedni is képtelenek vagyunk s egyénenként nyel majd el bennünket az idegen környezet felszívó ereje.

De ma a közlési lehetőségek korlátlan korában, intelligens magyarok ezreinek összefogásában, nem vagyunk az előző történelmi emigrációk sorsára kárhóztatva. Nekünk az élő nemzet kisugárzó létezésének támogatásával, mint annak önkéntes és önfeláldozó exponensei, be kell építenünk sajátos magyar kultúránkat a befogadó ország kultúrájának színes szövedékébe s lojális magatartásunkkal a közügyet emberségesen szolgálva, érdemet kell szereznünk a szellemi élet vezetőinek a barátságára s azok hathatós befolyásával az igazságtalanul megbüntetett országunk sorsának enyhítését kivívni.

Ezt az elvi álláspontot képviseli és propagálja az ITT-OTT munkaközössége, a lehető legtisztább, félreérthetlenebb szándékkal. Ha valaki mégis mást olvas a sorok között, az lehet rosszindulatának, vagy beteges fantáziájának a vetülete, de lehet egy meghiusult élet-cél pszichopátus lelki jelensége is.

Aki azt mondja, hogy a magyar nemzet tetszhalott, az nem hisz annak feltámadásában sem.

Fiaim, csak énekeljétek! De nem halotti dalokat, hanem az élet dalát, a magyar jövő diadalát énekeljétek. -- Id. Éltető Lajos, Alliance, Ohio.
(u.i. --éjl-nek: Nem tudom ki az a pasas, a Géza bácsi, de nagyon felbosszantott.)

Dr. Szentmiklós Éles Géza Úrnak: Megdöbbenéssel olvastam az ITT-OTT 9-ik évfolyam első számában rádió beszédét, melyben Ludányi András cikkére válaszol.

Lehet, Ön azt hiszi, hogy tud magyarul -- de nem tud. Ugyanis Ön olyan egészen különös, teljesen lehetetlen mondatokat ír, mint például a következő, melyet betű szerint idézek:

Az ITT-OTTot részben az emigrációban, részben otthon született fiatal magyarok egy maroknyi csoportja szerkeszti és adja ki gyakran egyetemi végzettséggel és állással, akik testvéreink, mert magyarok, annak ellenére, hogy a moszkvai moszkító csípésétől keleti álmokorban szenvedő tagjai árva népünknek.

Hogy lehet az, hogy valaki "részben az emigrációban, részben otthon született"? Mondjuk, a füle meg a lába itt született hozzá az otthon született lábatlan, fületlen szerkesztőhöz? Vagy itt született derékig és otthon derékon alul? Ugye Ön azt akarta írni, hogy az ITT-OTTot egy maroknyi magyar szerkeszti, akik közül egyesek otthon, mások itt az emigrációban születtek.

Na most azután mit jelent az, hogy "adja ki gyakran egyetemi végzettséggel és állással"? Gyakran adják ki? Vagy "gyakran" van "egyetemi végzettségük" és egyetemen dolgoznak?

Azután miért hivatkozik rájuk mint "akik"-re egy magyar hurkamondatban?

Azután, ha van is olyan rovar, melyet moszkvai moszkitónak neveznek és ha az valóban megcsíp is valakit -- és az a csípéstől valóban keleti álmokort kap és tényleg szenved benne, akkor is, kérem, ha mindezt feltehető, de meg nem engednénk, miért írja Ön, hogy ezek "annak ellenére" magyarok, hogy a moszkvai moszkító álmokorral fertőzte meg őket? Moszkítócsípéstől származó álmokor általában megváltoztatja a megcsípettek nemzetiségét? Ugyanis az, hogy "annak ellenére" magyarok, azt jelenti, hogy általában a moszkvai moszkítócsípéstől keleti álmokóros magyarok megszűnnek magyarok lenni, de ennek a csoportnak valahogy sikerült kikerülnie ezt a "megszűnést."

Most már azonban hagyjuk a nyelvtant és térjünk a tárgyra.

Hogy Ludányi András Wass Albert pökhendi öntömjénzésére válaszolt szomorú keserűséggel, jogos felháborodással, azt mindnyájan tudjuk . . . . Ön azt írja, hogy

A szellemi szegénylegénység magas foka szükséges ahhoz, hogy a |Wass Albert féle| memorandumot valaki az erdélyi magyarság eladásának minősítse.

Tudomásom szerint nagyon sokan -- közöttük vezető erdélyi politikusok, történészek, szakemberek, közírók -- az erdélyi magyarság végkiárusításának minősítették -- és minősítik ma is -- Wass Albert pökhendi öntömjénzését, a Ford elnökhöz intézett meggondolatlan, kártékony memorandumot. . . .

Éles Úr, tessék megtanulni magyarul írni-olvasni, beszélgetni és gondolkozni és akkor tessék megegyeszer elolvasni Wass Albert mellédöngetését és utána -- ugyancsak megegyeszer -- Ludányi András cikkét. Ha mindkettőt elolvasta, tudom, bocsánatot fog kérni Ludányi Andrástól és el fog hallgatni. Itt mást már tenni nem lehet, kérem, itt nem babra megy a játék. -- Szathmáry Lajos, Csikágó.

ITT-OTTnak: Kassay Dezső és Nagy Károly Endre szövéáltásával kapcsolatban (ITT-OTT 8:3, 38-39) lenne egy-két megjegyzésem, miután ez az én cikkemért, "Kipusztul-e a magyarság?" (ITT-OTT 8:1, 11-19) történt. Úgy látszik, egy-két olvasónak még mindig nem tetszik a magyar nép megszólaltatása, csak akkor ha a szájhagyomány a tiszta, erkölcsös lírát tükrözi. Nem akarok most foglalkozni ennek az elitista beállítottságnak történelmi, de nem csak magyar specifikumú jellegével, habár ez is megérné az időt, miután kidomborítaná szépen a társadalmi, eszmei és politikai tagoltságunkat, parasztságunkban való bizalmatlanságot. Itt csak egy pár szót szólnék a fent említett egyének véleményéről.

A "Snejder Fáni" Alsóőrött énekelt változatát (mely Kassay szerint egy "aszfaltlágér még trágárabbá csúnyítása") több okból tettem a dolgozatba. Elsősorban éneklése után egy megjegyzés remekül rávilágított a magyar és német ifjúság, továbbá az alsóöri legények és lányok közötti kapcsolatra. Tehát a példa igenis illusztrálta és erősítette állításomat, hogy az elnémetesedés folyamata erős a Felső Örségben. Viszont abból a szempontból, hogy a dal az alsóöri közösség egyetlen mindenki által ismert és énekelt magyar nyelvű dala, fontossága még nagyobb. Harmadszor, az a tény, hogy a legfőbb táncolós ünnepek-kor (Flóriánnap, szilveszter, farsang) a "Snejder Fáni" képezi azt a dalt, amelyet a közösség vár egész este és amely a közösséget, ha csak egy pár percre is, de magyarságában összeköti, ez a tény nem maradhat az antropológus figyelmén kívül. Nincs tehát semmi joga az objektivitásért küzdő megfigyelőnek a saját, esetleg nyárspolgáriás izléséta népre erőszakolni, vagy éppenséggel az empirikus valóságot ilyen színes szemüvegen keresztül felfogni. Itt megjegyezném, hogy népdalaink elég szép része olyan, mely a középosztályok részére "nyomdafestéket nem tűr." Mindennek ellenére ezek vannak, a nép számára sok esetben pedig nagy jelentőséggel bírnak. Az, hogy a városias puritán nézet ezeket mindeddig szépen kihagyta, szemet fedett előttük, csak az urbánus erkölcsök, helyesebben annak kétszínűségére mutat. Micsém jellemző jobban erre, mint Kassay felsőbbrendűségét eláruló megjegyzése: "Elfogadom és természetesnek is érzem, amikor a föld közelében élő paraszt | vagy a kávéházak parfömgözében dorbézoló polgár? | a szavakat a maguk meztelenségében kimondja . . . ." Viszont Kassay nem szereti, hogyha ugyanez a paraszt műdalokat énekel ("aszfaltlágereket"). Itt megint csak megjegyezném, hogy a nép legalábbis a 19. sz. közepétől többnyire műdalokat énekel, míg a városi polgárság csupán műdalokat és semmiféle igazi népdalt nem énekel! Tehát ne ítéljük el ilyen gyorsan azt a népet, amely évszázadokon át elég szépen fenntartotta a magyar etnikumot. Néha még a nép is kilenghet egy kicsit. Nekik semmi kifogásuk nem volt a dolgozattal szemben, sőt örvendtek, hogy valaki velük is foglalkozik magyar részről, ugyanis 1921 óta csak az osztrákok gondolnak rájuk.

Kassay az "frás|om|ra több megjegyzést tehetne . . ." még, de ennél az egynél maradt. Persze ahhoz, hogy egy ilyen "szomorú és komoly témához" hozzászóljon más síkon is, időt kellene rászánnia. Én ezt a 9 oldalas "szomorú és komoly" témát szakmai felkészültségemmel és megfontolással írtam. Időmet angol nyelvű publikációra is fordíthattam volna. Szándékom ez esetben az volt, hogy a magyarság jelenkori problémáival, etnikumunk egy falusi példájával meggondolkoztassam az amerikai magyar fiatal olvasókat, akik még segíthetnének, harcolhatnának a népi sorvadás ellen. Az úgy reménytelenségét jellemzi, hogy a cikkről mindössze egy megjegyzés akadt. Sajnos ez a megjegyzés csak az emigrációs széthullást, generációk közötti szakadékot tükrözi. Az idősebbek továbbra is csak szülői szerepet vállalnak. Nagy, igen nagy és gazdagszínezetű tapasztalataikat avval kapcsolatban, hogy miért fogy a magyarság, nem hajlandók továbbadni a következő generációnak. Nem hallottam még öreg amerikai magyart, aki azt mondta volna, hogy "idefigyelj öregem, ha fenn akarod tartani a magyar etnikumot akkor ezt és ezt tedd, mert mi ezt és ezt tettük és az nem vált be." Ehelyett csak azt hallok tőlük, hogy milyen piszok a román, a tót meg

a szerb. Kérem ne leckéztessenek, higgyék el, hogy felnőttünk már! Most egyelőre csak ott tartunk viszont, hogy megvizsgáljuk, diagnosztikáljuk, mi is történt az utóbbi fél évszázadban? Miért veszítettük el a magyarságunk felét? Ehhez kellene építő segítségük.

Bosszant, hogy Nagy Károly Endre még hozzá is tette, hogy "Kedves Dezső Bátyánk, észrevételeidet teljesen jogosnak tartjuk . . ." Ha NKE az egész ITT-OTT szerkesztősége nevében beszélt, akkor csalódtam a szerkesztőségi politikában. Nevemben senkinek sincs szüksége bocsánatot kérni, főleg egy bigot és puritán megjegyzéssel szemben és azzal kiengesztelni, hogy a cikk csak azért jelent meg teljességében, mert fontossága miatt nem akarták "megnyírni" (cenzúrázni). A szabad amerikai sajtóval az a tapasztalatom, hogy a megjelent irodalomért ha nem is vállal felelősséget, de semleges marad, nem pedig a szerző ellen, valamilyen kritikus mellett nyilatkozik. NKE válaszával az ITT-OTT semlegességi politikája nevetségesnek tűnik. -- Sozán Mihály, Slippery Rock, PA.

Kedves Mihály! Lehet, hogy Kassay Dezső túllőtt a célon, de hiszem, hogy jóindulatúlag írt, hisz nemcsak ő botránkozik meg könnyen egy-egy szón, de nagyon sokan olvasótáborunk idősebbjei közt, akiket ezért az érzékenységükért nem szabad elítélni. Tán az ő világuk szebb volt a mienknél . . . de hagyjuk ezt. Hogy Dezső a lapot félti, arra mérget vehetsz. Karcsi viszont megintcsak a legjobb szándékkal írta, amit írt. Ha nem a legügyesebben oldotta meg a dolgot, azért mégis dicséretet érdemel diplomátikus próbálkozásáért. Ha pedig az amerikai szabad sajtó törvényeit megsértjük azzal, hogy valamelyik jóbarátunknak, aki mellel szinte nagyapánk lehetne, s akit tisztelünk is, nemcsak szeretünk, megadjuk a legnagyobb udvariasságot, akkor talán a törvényt túlhaladtuk. Mindenestre, én éppúgy kiírtam volna ez esetben azt az egyébkéntis eufémisztikus kifejezést, mint Te, de állnám érte az esetleges kritikát is, s nem rohannék azért ki, általánosítva és igazságtalanul, az egész idősebb generációnk ellen. Ha viszont valóban úgy érzed, megbántottunk, bocsánatot kérünk. --éjl

MIRŐL LEHETNE ÍRNI?

Dr. Sozán Mihálynak: A levél (ITT-OTT 8:6, 36-39) fontos kérdéseket vetett fel és megérdemli, hogy vita tárgya legyen. Sok félreértésre is okot adhat. Az író jószándéka világos, mintszak tudós is értékes munkát végez a magyarság érdekében (l. a burgenlandi magyar szórványról szóló kimerítő ismertetőjét: 8:1, 11-19). Amikor azonban szakmáján kívüli dolgokhoz szól hozzá, sok tévedést követ el. A következő megjegyzéseket szeretném tenni:

1) Egyetérték dr. Sozán levelének azzal a céljával, hogy elő kellene segíteni az eddig távolmaradó magyar tanárok, írók, tudósok és a magyarsághoz húzó félmagyarok, nemmagyarok bekapcsolódását lapunk munkatársi körébe. Mindenkitől lehet tanulni valamit. Minden számunk fedőlapján ott van a felhívás, hogy szívesen látunk minden magyart. Azt hiszem, a mi lapunknál szabadabb, humanistább lap kevés van a magyar lapok között. Természetesen elvárjuk minden új munkatárstól, hogy ugyanilyen szabadelvű és humanista legyen, és ne akarjon nekünk diktálni, hogy miről írjunk, miről ne. Ha ez a feltétel nem tetszik, akkor csak maradjanak. Mindenkinek nem lehet tetszeni, nem is kell.

2) Dr. Sozán nem vett elég fáradságot annak a megismerésére, hogy vezető tudósaink már nem hisznek a magyarság kizárólagos finnugor eredetében. A köztudatban még továbbélő finnugorizmus már nem tekinthető általánosan elfogadott alapnak, hanem csak a nagyon összetett magyar őstörténet egyik tényezőjének. Remélhetőleg dr. Sozán olvasta László Gyula ugyanazon számunkban megjelent cikkét, és annak megfelelően módosította az álláspontját ebben a kérdésben.

3) Ami a sumér rokonságot illeti, megint csak László prof. cikkére kell hivatkoznom,

amely szerint "a magyarságban Eurázsianak úgyszólván minden nyugaton élő fajtaképlete képviselve van." Ez azt jelenti, hogy a magyar őstörténet eddigi álláspontja végtelenül egyoldalú, szűklátókörű volt. Őstörténetünk írja nyitott kérdéssé vált. Nyilván ez sokaknak nem tetszik, sokan pedig merő konzervativizmusból ragaszkodnak a finnugor elmélethez. A tudomány haladását sem lehet egy bizonyos foknál jobban meggyorsítani. A finnugorista góg éppen olyan tudatlanságra és önáltatásra vall, mint annak idején a halzsír-szagú rokonság elleni hadakozás.

4) Aki attól fél, hogy kinevetik, ha "Sumér Pannival" egy lapban jelenik meg az írása, az kissé felbátorodhatott László Gyula cikkének a hatása alatt. Aki még ezek után is fél, az csak féljen tovább.

5) Nem tartozom a magyar vallás körének oszlopos tagjai közé, de az ITT-OTT által képviselt, tisztultabb irányzat létjogosultságát tagadni rövidlátónak tartom. Pontosan azért van szükség egy szabad, és klerikális befolyástól független vallási fórumra, mert a Pietárombolók és egyéb fantaszták megjelenése mutatja, hogy a magyarság vallási és filozófiai műveltségének a színvonala a béka segge alatt van. Ha dr. Sozán nem érdekli a vallás, ne olvasson róla, erre senki sem kötelezi őt. Ettől függetlenül is talál bizonyára lapunkban valamit, ami érdekli. Szerény nézetem szerint lapunk témakörét csak szélesíteni szabad és nem leszűkíteni!

6) Egyetértek azzal, hogy lapunk tartalmát színesebbé és gazdagabbá lehetne tenni, részben a dr. Sozán által ajánlott írástémák felhasználásával. Kívánságom csak az, hogy ez ne történjen az eddigi tartalom rovására. Mindig csak építsünk, ne rombolunk. Az új témák bevezetése csak a terjedelem növelése útján oldható meg, tehát lényegében anyagi kérdés. Jegyezzük meg, hogy egy lap, akármilyen jó is az, nem adhat teljes képet az emigráció életéről, és nem pótolhatja más húsz-harminc folyóirat olvasását.

7) Igaza van dr. Sozának, hogy lapunkban sok a fölösleges vita. Tiszta papíros és pénz pocsékolás ilyesmit lehozni: "Iktassuk ki a szennyet és azokat, akik sunyi hangjukkal szabotálni akarják a racionális és jóindulatú haladó szellemet újságunkban." Mire való ez a személyeskedő hang, amely semmivel sem viszi előbbre a kérdések tisztázását? Javaslom, hogy az effajta kitételeket a szerkesztők minden teketória nélkül hagyják ki a levelekből, esetleg a következő jel beiktatása mellett: (. . .). -- Halász István, Seaforth, Ausztrália.

ITT-OTTnak: Több éven át linó-szedője voltam Nt. Hamza András new-brunswicki nyomdájának, ott ismerkedtem meg az ITT-OTT b. lapjukkal és azóta is olvasója vagyok.

A lap hasznos munkáját elismerem és megjelenését szükségesnek tartom. Becsületos vitaforum, különösen nekünk, fiatal magyarok részére és hasznára.

A 8:6 számukban azonban dr. Sozán Mihály írása annyira elűt az ITT-OTT eddigi közleményeinek stílusától, hogy ehhez hozzá szeretnék szólni. Nem tudom, találkoztak-e Önök a Rákosi-korszak ÁVH nyomozóival; mintha újra hallanánk gúnyos, parancsoló hangjukat dr. Sozán szavaiban.

Támadja a sumerológusokat és ítéletet mond. "Ne idézzetek az Ősi Gyökérből és egyéb sumerista írásokból és a sumerológusok kongresszusainak le nem játszóított badarságairól. Esküszöm, hogy a sumerológusokat (akik a magyar rokonságot feltételezik) a világon senki sem veszi komolyan. Jól ismerem a magyar nép eredetével foglalkozó komolyabb történeteseket és antropológusokat és véleményüket a sumerológusainkról. Egyetlen komoly tudósunk nem foglalkozott a témával a modern történettudományok kezdete óta, de nem is fog olyan akadni, aki a leghalványabb régészeti, antropológiai, írásos vagy néprajzi adat hiányában ezt a fonalat követné."

Dr. Sozán Mihály itt idézett megállapítása, nagyon finoman kifejezve, téves. Vagy nem ismeri a sumerológia történetét, vagy ha ismeri, akkor állítása nem fedi a valóságot.

A múlt század sumerológusai -- Hincks, Rawlinson, Oppert, Hunfalvy, Lenormant és

a többiek, Halévy csoportját kivéve -- elismerik a magyar rokonságot a sumer kultúrával és nyelvvel. Természetes az is, hogy az egyes országok és népek tudósai a saját népük kapcsolatát keresik a sumerral. A magyar tudósoknak is ez a feladatuk.

Itt említem meg Orbán Árpád nyelvprofesszort, aki a Magyar Nyelvtudományi Társaság tagja. Munkáját, amely a magyar-sumer nyelvrokonságot bizonyítja, a Folio-Hungarica-t, a magyarországi hatóságok M.N.B. 872/1962 szám alatt, külföldön való kiadásra engedélyezték. Meg is jelent. Éppen ugyan ilyen sumerológus dr. Zakár András is, aki Magyarországon él, és akinek könyve, tanulmányai jelennek meg Amerikában. Bárczy Zoltán nyelvprofesszor szintén az ő csoportjukhoz tartozik.

A legszomorúbb dr. Sozán Mihály írásában, hogy ő maga is antropológus, akinek tudnia kell, hogy a magyar nép rövid vagy kerek fejű (brachycephal), közepes termetű, zömök testalkatú, széles arcú, akinek az orra tompán végződik. Az Európa I. ugyanilyen típus (az első kultúr-ember az ókori Európában), és ugyanilyen típus, a semita befolyás előtt, a sumer is. Ez azt jelenti, hogy antropológiailag egy fajhoz tartoznak.

De ő tagadja mindezt, fejét a homokba dugja, nem akar se látni, se hallani. Akkor miért ír erről a témáról? Egy elméletet csak annak teljes ismeretében lehet megcáfolni, nem paranccsal, felszólítással, és főleg nem HUNGARIAN GARBAGE-dzsal és kutyagumival (ezek az ő szavai!). -- Madaras József, Somerset, NJ.

Kedves József! Hozzászólásodhoz most csak annyit, hogy ha netalán Bárczy Gézáról lenne szó, szíves figyelmedbe ajánlanánk "A sumir-magyar nyelvrokonság kérdése" c. cikket, ami a Nyelvünk és Kultúránk 1974. 16. sz.-ban jelent meg, a 28-35 oldalakon. Ha ő a Te Bárczyd, nehezen lehetne a sumerológia rajongói közé sorolni!

Dear Sirs: My husband asked me to send you this article which he has written in answer to Halasz Istvan. I hope you can publish it. Yours truly, Margaret M. Botos, Palmyra, New York.

Dear Mrs. Botos, we are happy to comply:

Halász Istvánnak: Az ITT-OTT 8:5 számában (35. old.) található leveléből egy idézet és nézet megvilágítása:

A sumér-magyar "azonosság" eszméje, mint tudományos elmélet, halva született dolog, és nemzetközi viszonylatban a magyarsággal szemben csak nevetséget és gyűlöletet eredményezhet. Képzeld csak el, micsoda csemege lesz a románok számára a sumér-magyar "azonosság" lebukása, és ebben az egész tudományos világ helyeselni és támogatni fogja őket!

Tévedések elkerülése végett szeretném kijelenteni, hogy a sumér-magyar rokonság ténye nem vitás. De más a rokonság és más az azonosság. Sumér-magyar azonosságról beszélni csak félkomoly társalgás keretében lehet, de azt tudományosan bizonyítani képtelenség, arra nemzeti politikát alapítani semmiképpen sem szabad, vallási alapnak választani pedig tiszta örütség . . .

Kedves Halász, ha mást nem is érünk el csak azt, amint írja, az "elismertetést," már akkor is elértünk mindent, mert így megszűnik egy hamis tévhit biflázása, amely csak kishitűséget, társtalanság-érzetet és megaláztatást ültetett a lelkekbe.

1) Őseink nem voltak halszagú, kóborló gyűjtögetők, akik a kereszténységet (is) a német lovagrendek által támogatott hittérítőktől ismerték volna meg, hanem már a Pártos birodalomban -- korábban, mint a hittérítőink | megismerték|.

2) A hét törzs, mely egy népi családból származott nem egy területről jött s közöttük

voltak, akik nem a pártos kereszténységet vallották. Abban az időben minden nagycsalád szabad volt és megbecsülték egymás vallási nézetét. Náluk még nem volt szokás a vezér vallását követni, mint a nyugati civilizáció hatása után (mikor a jobbágyoknak kellett a főúr hitét vallani). A pusztaszeri vérszerződéssel váltak egy nemzetté. A több fajta vallás következtében fordulhatott elő, hogy egyes népcsoportoknál (kunok, besenyők) a Dobroc, Mirigy, Híz és Ukkon istennevek voltak használatban. Talán Debrecen környékén élt egy "nagycsalád" (törzs), ahol ennek a Dobroc istennek adtak tiszteletet. De tudjuk, hogy ez a szokás nem volt általános!

A tudományos alapon bizonyított tényeken nem változtathat se nevetés se gyűlölet, mert ahogy az olasz Galileoval annak ellenére, hogy visszavonatták teóriáját, a tényen mitsem változtatott, a föld mégis forog a nap körül!

4) Emlékeztetni kívánok arra a finnugor nyelvészeti feltételre is (valamilyen nyelvészeti bukfenec), mely Budapestet víz (voda) kemence (pest)-t jelent |sic|. Ezzel szándékoznak igazolni a szláv letelepedést. Ez állításnál (a szlávok) nem törődtek azzal, hogy "micsoda csemege" lesz nekünk a szláv elsődlegesség lebunkózása. Ők hirdették és azóta is hirdetik, sőt fittyet hánynak minden logikára és történelmi hitelességre.

Hol és mikor tártak fel szláv ásatási és ember-tani leleteket a Kárpát-medence belsejében? Ilyen nem létezik. (Lásd László Gyula: Vértesszőlőstől Pusztaszerig c. munkáját, vagy Toronyi Etelka: A Kárpáti Medence a kultúrák bölcsője a magyarok őshazája c. |sic| munkáját.

1000 körül Fehérvár elvesztette székhelyi címét s az új főváros nevét Attila bátyjáról, Budáról, a régen elhunyt hun vezérről kapta. Ez az emlék (Buda) a hun-korból maradt ránk. Ezt az is kellőképpen bizonyítja, hogy Attila székhelye (a közelmúltban lett feltárva!) a szomszédos Pilisi hegyekben volt s a hunok emléke még élénken élt a hon visszaszerzői emlékeztetésében, mivel azok leszármazottainak tartották magukat. Buda halálának színhelyéről olvashatunk Baráthosi Balogh Benedek: A hunok három világbirodalma c. művében.

Pest sokkal fiatalabb keletű város. Lehet, hogy nevét éppen egy ott dúló pestis járvány után kapta. Pestis latin szó s ha arra gondolunk, hogy a középkorban egész Európa (Magyarország is) a latin nyelvet beszélte, így inkább latin szónak minősíthetjük, mint szláv-nak.

Hogyan lehetséges, hogy fővárosunk nevét mások elmagyarázzák?

5) A románok pedig 1973-ban Bukarestben kiadták Torma Zsófia könyvét (melyet mi magyarok már több mint 100 éve agyonhallgattunk), mely a Tordos-Körös-i kultúra maradványait elsőnek hozta kapcsolatba Ciprus, Athén, Mikénei ősi leleteivel és ásatási hasonlóságával.

Milyen alapra helyezik a románok (ezt) a sumír-román kapcsolatot?

Kedves Halász, elsősorban arra az elrománosodott csángó-székely nép írás- és ember-tani maradványaira és most a trianoni országcsönkítés következtében hozzájuk csatolt területtel együtt, kulturális és szellemi kincseinkre.

Mi magyarok csak fejbókoljunk és ne zavarjuk a románosítás fázisait, véreink vesztetését különböző formában?

Ez az, amit Ön, Halász Úr, mond s ez az, amit az ITT-OTT szabad fórum úgymond hirdet, mert hasonló nézetű cikkek magas százalékban jelennek meg hasábjain. Sáfarkodás folyik titkos érdekekben? Vajon az olvasó a mákonyos szóvirágtól elbódul-e?

Ezért kell a magyar vallás, ami egybekovácsolja véreinket, még akkor is, ha jelenleg vannak nézetek, melyeket az olvasó pillanatnyilag nem tud megérteni (Szt. István azaz I. István).

Hinni-akarás fakadjon lelkünk mélyéből, találjunk végre egymásra, álljunk önzetlenül a Magyar Hit eszméje alatt mindannyian. -- L. B.

Béky Zoltán: Beh régen vérezel szegény magyar. Ligonier: Bethlen Press, 1975.

Béky Zoltán új könyvének címét az amerikai magyar református egyház egyik szép dícséretéből vette: "Beh régen vérezel szegény magyar." A magyar népi-nemzeti tragédiákat történelmi egyidejűségben idéző könyvcím világosan megmondja, hogy az olvasónak miféle élményben lesz része: A könyvben foglalt előadások, igehirdetések, felavató- és gyászbeszédek egy, a népével halálosan eljegyzett embernek a bizonyágtétele, vallomása. Dr. Béky Zoltán közel félszázados papi, közéleti munkássága, szolgálata felmondhatatlanul ahhoz a földhöz kötött, amitezer éven át anyai vér áztatott.

Kevés magyarnak adatott meg, hogy új hazájában annyi tisztességben, elismerésben legyen része mint Dr. Béky Zoltán, tb. püspöknek, az Amerikai Magyar Református Egyesület elnökének, és a látványos karrierrel járó sok-sok elfoglaltság nemhogy eltérítette őt a sajátos magyar problémáktól, sőt az embert és küldetését azok határozták meg. A különböző keresztyén világgyűléseken, konferenciákon elmondott beszédei, felszólalásai mindig magukon viselték a vasfüggöny mögött élő magyar nép jogaiért, vallásszabadságáért való kiállás felelősségét. "Felszólalásunk nem volt visszhang nélkül" -- írja az "Egyházak világszövetségének New Delhi gyűlése" című tanulmányában. "Felelős amerikai egyházi vezetők, indiai újságírók, német teológusok és finn egyházi lapok tudósítói, [hogy] csak néhányat említsünk, jött[ek] megköszönni azt, hogy az Amerikai Magyar Református Egyház püspöke volt legalább az egyetlen, aki mert szólni . . ."

Írásainak hangvétele a mindig hiteles és izzó hazafiúi szenvedély, szeretett egyháza százados értékeinek megőrzése és ápolása, a szétszórtság süllyedő magyar világának a megmentése jelzi. "En 45 évvel ezelőtt hagytam el az Óhaza földjét, s nem szégyellem bevallani, hogy a hazaszeretet és a honvágy még ma is majdnem megőrjíti. Ablaikaim, mint Dánielnek, nyitva vannak az én szent Jeruzsálemem felé s naponként hullok térdre és imádkozom az én szenvedő, halálra ítélt, rabságra hurcolt népemért." Meg kell vallanunk, hogy e patetikus sorok másként hatnak olvasva, és másként, ha azokat Dr. Béky ajkáról halljuk. Elmondva, egy önmön szívét tépő próféta görcse és zokogása közepette a hallgatóra, a gyülekezetre zuhatagozva --, nincs magyar, aki ellentállhatna e szent retorika sodrásának . . .

A könyv elé Nagy Lajos v. püspök, a Bethlen Otthon igazgatója írt előszót. Szép, átgondolt jellemzés és ajánlás. -- Trombitás Dezső, Los Angeles (átvettük az Új Világ 1976. április 2. számából).

Flórián Tibor: Keserű gyökéren. New York: Pílvax, 1976.

Flórián Tibort az emigrációs irodalom szent emberének nevezte valaki. Igaza volt az illetőnek. Flórián Tibor cikkei, a magyar sorskérdésekhez való hozzászólásait mindig a magas erkölcsi szempont, tiszta humánus jellemzi. Ha korhol: azt is szeretet-hangon teszi. Ha üt: akkor is símogat. Klasszikusan-szép magyar nyelven frott vallomásainak, esszé-miniatűrjeinek hallatlan sikere van mindenütt, ahol olyan magyarok élnek még, akik aggódva élesztgetik a nagy magyar télben pislákoló tüzek lángját.

Flórián Tibor azonban nemcsak prózaíró, hanem költő is. Mégpedig: mai költészetünknek egyik legkiválóbb alakja. Hogy 1948 óta mégis csak most jelenhetett meg verseskötete, annak bizonyára nem ő, hanem az a sors az oka, amely -- úgy látszik -- inkább felkarolja a pénzes dilettantizmus fogadatlan prókátorait, mint az igazi elhivatottsággal és nagy tehetséggel rendelkező Flórián Tiborokat.

A régen esedékes Flórián-kötet néhány korábbi vers kivételével a költő emigrációban

írt verseiből tartalmaz válogatást. Nagyon érdekes és valami egészen sajátos megnyilvánulása az idegen egek alá húzódott magyar irodalomnak. A honvággyal és gyökértelenséggel küzdő, sokat szenvedett költő világvándorlása közben elérkezik egy amerikai -- Connecticut-állambeli -- erdőbe, tanyát ver az egyik erdei házban, amelynek az ajtaján belépve úgy érezte, hogy megint Erdélybe, halálosan szeretett szűkebb hazájába érkezett.

A múltat és a jelent
-- mint Torockón vagy a Mezőségen --
asszony-főnta
szedtem
ablakom alá orgonát
ültettem
gyökereivel a mélybe nőttem
megfogódtam
és messzire ágaztam
a Millstone Ridge-i földben

És ebből a csodából bontakozik ki Flórián Tibor költészetének legszebb és legjelentősebb része, azok a versei, amelyeket a Millstone Ridge-i erdőben írt. Nincs már keserű gyökér, a költő gyökereinek Erdély szállítja az édes nedvet, a connecticuti erdő Erdély tájaira emlékeztető szépségein, hangulatán keresztül. Hegyek mélyében és földben lakik, virágok közt vet magának ágyat, halak ringatják, mikor álmodik. Szinte egygyéolvad a természettel, templomba se kívánczik már, az orgonabokorral mondat magának nagymisét, miközben a madarak zsolozsmáznak és a nap tenyerében ül a délelőtt. Kérdéseire is az erdő ad választ, tőle tudja meg, hogy "a virágok hatalma nagyobb, mint a bűsz fegyvereké."

Testemmel hosszan
a földre feküdtem,
ha a valóságról
akartam hallani.
Fűvek lehelete,
vizek párája
lehelték rám a titkot,
az ősi törvényt:
sziklát és köveket
hiába hengerítesz,
ha nem a patakkal
jutsz el a tengerig.

Csak áhitattal, hittel, az igazi szépség iránt való rajongó szeretettel lehet megközelíteni ezt a tiszta, angyalian-zengő lírát. Van a kötetben egy vers ("A lét lüktető áramában"), amelynél szebb imádságot költő még nem mondott. Földöntúli magasságba, a kozmoszba viszi magával Erdélyt, virágainak, fűveinek mosolyával "az ágak levélujjai között átvillanó derűje változó színeivel." Teljességgel azonosul a kicsi, elveszített hazával, népével, fájdalommal.

Ó, hagyd megtelni szívemet
léted lüktető áramával,
testemet öled
végtelenjébe hullni,
keringő naprendszered

köreim át körbe futni,
 Az éj homlokára tüzszél
 s. versem,
 mint felrobbant régi csillag
 messzi fénye
 világítson mégegyszer
 le, a földre.

Azt hiszem, Flórián Tibor ezzel a kötetével, amely költészete értékének kétségkí-
 vül legmeggyőzőbb dokumentuma, fölért arra a csúcsra, ahol a legnagyobb erdélyi költők-
 kel: Áprily Lajossal, Dsida Jenővel, Reményik Sándorral találkozhatott. (Érzésem sze-
 rint Áprilyhoz áll legközelebb, aki, ha nem is olyan nagymesszire, mint Flórián, szintén
 elszakadt Erdélytől, de költészetéhez az éltető erőt, gyökeréhez az édes nedvet mindig
 Erdélytől kapta.)

A Keserű gyökeren megjelenése a külföldi magyar irodalom ünnepi eseményének szá-
 mít. Ott a helye minden magyar könyvespolcon. Megrendelhető a költő címén: Flórián
 Tibor, 3 Mountainview Drive, New Milford, Connecticut 06776. Ára vászonkötésben, Ősze
 András festőművész gyönyörű illusztrációival \$7.-, postaköltséggel együtt. -- Nehéz Ferenc

TARTALOMJEGYZÉK

ANYAGI ELSZÁMOLÁS.....	4
PIPAFÜSTNÉL.....	5
HÍREINK -- Találkozó a Reménység Tavánál.....	6
TANÜGYÜNK -- Tanári értekezlet az Indiana Egyetemen.....	7
-99.75%-os eredmény?.....	8
Magyar iskolák címtára.....	9
ÚJ HAJTÁS -- id. Éltető Lajos: Lázár megint meghalt.....	12
Vass Ferenc: Arcom az ég felé menekül.....	12
Nagy Károly Endre: Küldetés.....	13
Tábory Maxim: Lángvirág.....	14
Zas Lóránt: Aruba.....	15
GYERMEKNEVELÉS -- Flórián Tibor: Kétnyelvűség -- Két kultúra.....	16
OLTÁRKÖVEK -- Gerle Gizella: A reformáció fala.....	18
TÖRTÉNELMŰNK -- Éltető J. Lajos: The Reformation in Transylvania.....	22
SZERVEZETEINK -- P.I.C.	28
IN MEMORIAM -- GYÉKÉNYESI GYURKÁNAK -- Tóth-Kurucz Mária.....	29
FELKÉRÉSRE KÖZÖLJÜK.....	30
M. KIR. POSTA.....	30
KÖNYVEK, FOLYÓIRATOK.....	38

ITT-OTT 9. évfolyam, 2. szám. Lapzárta 1976 május 31. E számot szerkesztette: Éltető J. Lajos (Portland, OR). Szedés: Éltető J. Lajos, Sass Magda (Csikágó). Nyomda: Éltető Lajos & Erzsébet, (Alliance, OH). Iroda: Éltető J. Lajos, Sass Márton (Csikágó). Munkatársak: Éltető J. Lajos, Nagy Károly, id. Éltető Lajos, Vass Ferenc, Nagy Károly Endre, Tábory Maxim, Zas Lóránt, Flórián Tibor, Gerle Gizella, Tóth-Kurucz Mária. Fedőlap: Frecska Tamás (Medina, OH). Megjelent 1 000 példányban.

Vegyetek részt az ITT-OTT magyarnyelvű, szépirodalmi pályázatán! Az e célra beküldött, pályázatra megjelölt legjobb versért egy ötven dolláros, a legjobb elbeszélésért egy száz dolláros U.S. savings bondot adunk december 31. után. A vers terjedelme legfeljebb két gépelt oldal, az elbeszélésé 3000 szó lehet (kb. 12 ritkán gépelt oldal). Az anyag eredeti kell, hogy legyen, máshol még nem jelenhetett meg. A bíráló bizottság tagjai nem pályáznak. A résztvevők a beküldött anyag leközléséhez hozzájárulnak, függetlenül attól, elnyerik-e a pályadíjat. A bizottság nem köteles a díjat kiadni, ha a beküldött művek egyikét sem tartja érdemesnek. A bírák döntése végérvényes.

ITT-OTT szívesen közöl bírálatot bármilyen nyugaton megjelent és kapható magyar könyvről. Mivel azonban nincs módunkban a könyveket beszerezni, kérjük a szerzőket, a kiadókat, küldjenek egy tiszteletpéldányt s tekintsék az árát hirdetési befektetésnek. ITT-OTT-nak többszáz komoly olvasója van, akit mind érdekel a magyar könyv! Kérjük minden küldeményben pontosan megadni, a könyvet honnan lehet megrendelni s hogy mi az ára!

Kérjük barátainkat, azonnal értesítsenek minden címváltozásról. A posta által visszaküldött, s újra feladott számok mindegyike harminc centes kiadás-többletet okoz. A beküldött címekből ne hiányozzék a zipszám! E nélkül nem kézbesíti a posta a lapot.

Kérünk, támogassatok! A lap kiadása komoly költségekkel jár. Terjesszék lapunkat, hogy minél életképesebb legyen. Mindannyiunk érdeke!

Küldd be ismerőseid címét, hogy nekik is küldhessünk mutatványszámot!

ITT-OTT, P. O. BOX 112, ADA, OHIO 45810, USA

Név: _____

Pontos cím: _____

_____ zipszám _____

Az ITT-OTT támogatására mellékelek \$ _____ t.

MEGRENDELŐLAP . . . CÍMVALTOZÁS BEJELENTÉSE

**ITT OTT
P.O. Box 112
Ada, Ohio, 45810, USA**

Address Correction Requested